

מִשְׁנָה:

לולב הגזול והיבש, פסול;
5 שֶׁל אֲשֶׁרָה וְשֶׁל עֵיר הַנְּדִחַת, פֶּסוּל;
נִקְטָם רֵאשׁוֹ, נִפְרָצוּ עָלָיו, פֶּסוּל;
נִפְרְדוּ עָלָיו, כָּשֶׁר;
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
יֵאגְדְנוּ מִלְמַעְלָה.
10 צִנִּי תֵר הַבְּרוּזִל כְּשֵׁרוֹת.
לולב שֵׁישׁ בּוֹ שֶׁלְשָׁה טַפָּחִים כְּדֵי לְנַעֲנֵעַ בּוֹ, כָּשֶׁר.

גְּמָרָא:

קא פסיק ותני,
15 לָא שָׁנָא בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן וְלֹא שָׁנָא בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי.
בשֶׁלְמָא יָבֵשׁ, הָדָר בְּעֵינַן וְלִיכָא,
אַלָּא גְזוּל,
בשֶׁלְמָא יוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן, דִּכְתִּיב "לָכֶם", מִשְׁלָכֶם,
אַלָּא בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי, אֲמַאי לָא?
20 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: [ל].
מִשׁוּם דִּהְוָה לִיהּ מִצְוָה הַבָּאָה בְּעִבְרָה, שְׁנֹאֲמַר:
"וְהִבַּאתֶם גְּזוּל וְאֵת הַפֶּסַח וְאֵת הַחֹלֶה",
גְּזוּל דּוּמְיָא דִּפְסַח:
מַה פֶּסַח, לִית לִיהּ תְּקֻנָּתָא,
25 אַף גְּזוּל, לִית לִיהּ תְּקֻנָּתָא,
לָא שָׁנָא לִפְנֵי יְאוּשׁ וְלֹא שָׁנָא לְאַחַר יְאוּשׁ.
בשֶׁלְמָא לִפְנֵי יְאוּשׁ,
"אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם", אָמַר רַחֲמֵנָא, וְלֹאֵו דִּיהִיָּה הוּא,
אַלָּא לְאַחַר יְאוּשׁ, הָא קִנְיִיָּה בִּיְאוּשׁ!
30 אַלָּא לָאו, מִשׁוּם דִּהְוָה לִיהּ מִצְוָה הַבָּאָה בְּעִבְרָה.
וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי:
מַאי דִּכְתִּיב:

"כּי אָנִי יי אֹהֵב מִשְׁפָּט שׁוֹנֵא גָזֵל בְּעוֹלָה?"
מְשַׁל לְמַלְךְ בְּשֵׁר נָדָם שְׁהִיָּה עוֹבֵר עַל בֵּית הַמֶּכֶס;
אָמַר לְעַבְדָּיו:

5

"תָּנוּ מֶכֶס לְמוֹכְסִים."

אָמְרוּ לוֹ:

"וְהֵלֵא כָּל הַמֶּכֶס כְּלוּ שֶׁלְךָ הוּא!"

אָמַר לָהֶם:

"מִמֶּנִּי יִלְמְדוּ כָּל עוֹבְרֵי הַדְּרָכִים,

וְלֹא יִבְרִיחוּ עֲצָמָן מִן הַמֶּכֶס."

10

אֵף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר:

"אָנִי יי שׁוֹנֵא גָזֵל בְּעוֹלָה"

מִמֶּנִּי יִלְמְדוּ בְּנֵי וְיִבְרִיחוּ עֲצָמָן מִן הַגְּזוּל.

אֶתְמַר נְמִי:

15

אָמַר רַבִּי אָמִי:

יְבֹשׁ פְּסוּל מִפְּנֵי שְׂאִין הַדָּר,

גָּזוּל פְּסוּל מִשׁוּם דִּהְוָה לִיָּה מִצְּוָה הַבָּאָה בְּעִבְרָה.

וּפְלִיגָא דְרַבִּי יִצְחָק,

דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחֲמָנִי אָמַר שְׁמוּאֵל:

20

לֹא שָׁנוּ אֱלָא בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן,

אֲבָל בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי,

מִתּוֹךְ שְׂיוּצָא בְּשָׂאוֹל יוּצָא נְמִי בְּגִזּוּל.

מְתִיב רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק:

לוֹלֵב הַגְּזוּל וְהַיְבֵשׁ פְּסוּל

25

הָא שְׂאוֹל, כְּשֵׁר.

אֵימַת?

אֵילִימָא בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן,

הָא כְּתִיב "לָכֶם", מִשְׁלָכֶם, וְהֵאִי לָאו דִּידִיָּה הוּא!

אֱלָא לָאו, בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי.

30

וְקַתְנֵי "גָּזוּל פְּסוּל" (רַבָּא אָמַר)

לְעוֹלָם בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן, וְלֹא מִבְּעֵינָא קְאָמַר:

לֹא מִבְּעֵינָא שְׂאוֹל, דִּלְאוּ דִּידִיָּה הוּא,

אָבֵל גָּזוּל, אֵימָא סְתָם גָּזְלָה יְאוּשׁ בְּעָלִים הוּא, וּכְדִידִיָּה דְמִי.
קָא מִשְׁמַע לָן.

5 אָמַר לְהוּ רַב הוּנָא לְהִנְהוּ אֲוֹנֵכְרִי:
כִּי זְבִנִיתוּ אָסָא מִנְכְרִי,
לָא תִגְזָזוּ אַתּוּן אֲלָא לְגִזְזוּהָ אֵינְהוּ וַיְהִיבוּ לְכוּ.
מֵאֵי טַעְמָא?

10 סְתָם נְכָרִים גָּזְלַנְי אַרְעֵתָא נִינְהוּ, [ל: וְקָרְקַע אֵינְהָ נִגְזְלָת,
הַלְפָךְ לְגִזְזוּהָ אֵינְהוּ,
כִּי תִיכִי דְלִהוּ יְאוּשׁ בְּעָלִים בִּידִיָּהוּ דִידְהוּ
וְשִׁנּוּי הַרְשׁוּת בִּידִיָּכוּ
סוּף סוּף כִּי גָזְזוּ אֲוֹנֵכְרִי,
לְהוּי יְאוּשׁ בְּעָלִים בִּידִיָּהוּ וְשִׁנּוּי הַרְשׁוּת בִּידִין!

15 לָא צְרִיכָא, בְּהוּשְׁעָנָא דְאֲוֹנֵכְרִי גּוּפִיָּהוּ
וְלִקְנִיּוּהָ בְּשִׁנּוּי מַעֲשָׂה!
קָא סָבַר: לּוּלֵב אֵין צְרִיף אָגַד.
וְאִם תִּמְצִי לּוּמַר, לּוּלֵב צְרִיף אָגַד,
שִׁנּוּי הַחֲזוּר לְבִרְיָתוּ הוּא,
וְשִׁנּוּי הַחֲזוּר לְבִרְיָתוּ, לָא שְׁמִיָּה שִׁנּוּי.

20 וְלִקְנִיּוּהָ בְּשִׁנּוּי תַּשְׁם,
דְּמַעֲקָרָא הָנָה לִיָּה אָסָא, וְהִשְׁתָּא [ל.א.] הוּשְׁעָנָא!
מַעֲקָרָא נְמִי לְאָסָא הוּשְׁעָנָא קְרוּ לִיָּה.

תָּנוּ רַבָּנֵן:

25 סְפָה גָזוּלָה, וְהַמְסַפָּךְ בְּרִשׁוּת הַרְבִּיבִים,
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל,
וְחַכְמִים מְכַשִּׁירִין.

אָמַר רַב נַחֲמָן:

30 מַחְלֵקַת בְּשִׁתּוּקָף אֶת תְּבִירוּ וְהוֹצִיאוּ מִסְפָּתוּ.
וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעְמִיָּה, דְּאָמַר:
אֵין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוּ בְּסָפָתוּ שֶׁל תְּבִירוּ.
אֵי קָרְקַע נִגְזְלָת, סְפָה גָזוּלָה הִיא,

ואי נמי קרקע אינה נגזלת, ספה שאולה היא.

ורבנן לטעמיהו, דאמרי:

אדם יוצא ידי חובתו בספתו של חברו,

וקרקע אינה נגזלת, וספה שאולה היא.

5

אבל גזל עצים וסכך בהן,

דברי הכל,

אין לו אלא דמי עצים.

ממאי? מדקתני דומיא דרשות הרבים:

מה רשות הרבים קרקע לאו דידיה הוא,

10

ספה נמי לאו קרקע דידיה הוא.

ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן, אמרה ליה:

"ריש גלותא וכלהו רבנן דבי ריש גלותא,

בספה גזולה הו יתבי."

15

צנתה ולא אשגח בה רב נחמן.

אמרה ליה:

"אתתא דהנה ליה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי,

צותא קמיכו ולא אשגחיתו בה!"

אמר להו רב נחמן:

20

פעיתא היא דא, ואין לה אלא דמי עצים בלבד.

אמר רבינא:

האי כשורא דמטללתא דגזולה,

עבדי ליה רבנן תקנתא משום תקנת מריש.

פשיטא! מאי שנא מעצים?

25

מהו דתימא, עצים שכיחי, אבל האי לא שכיחא, אימא לא.

קא משמע לן.

הני מלי בגו שבועה,

אבל לבתר שבועה, הדר בעיניה,

ואי חברו בטינא ואפלו לאתר שבועה נמי,

30

יחייב ליה דמי.

תנא:

יבש פסול,

רבי יהודה מכשיר.

אמר רבא:

מתלקת בלולב,

5

הרבנן סברי:

מקשינן לולב לאתרוג;

מה אתרוג בעי הדר, אף לולב בעי הדר.

ורבי יהודה סבר:

לא מקשינן לולב לאתרוג.

10

אבל באתרוג, דברי תכל הדר בעינן.

ובלולב לא בעי רבי יהודה הדר? והתנן:

רבי יהודה אומר:

יאגדנו מלמעלה.

מאי טעמא? לאו משום דבעי הדר!

15

לא, כדקתני טעמא:

רבי יהודה אומר משום רבי טרפון:

כפות המרים כפות;

ואם היה פרוד כפתנו.

ולא בעי הדר! והתנן:

20

אין אוגדין את הלולב אלא במינו.

דברי רבי יהודה.

מאי טעמא? לאו משום דבעי הדר!

לא, דהא אמר רבא:

אפלו בסיב, ואפלו בעקרא דקלא.

25

ואלא מאי טעמא דרבי יהודה?

תתם דקא סבר "לולב צריך אגד",

ואי מיתי מינא אחריןא, הנה להו תמשה מינין.

ובאתרוג, מי בעי רבי יהודה הדר? והתנא:

30

ארבעת מינין שבלולב,

כשם שאין פוחתין מהן, כך אין מוסיפין עליהן.

לא מצא אתרוג,

לא יביא לא פריש ולא רמון ולא דבר אחר.

כמושין כשרין, יבשין פסולין.

רבי יהודה אומר:

אף יבשין.

5

ואמר רבי יהודה:

מעשה [לא:] בבני כרכין,

שהיו מורישין את לולביהן לבני בניהן.

אמר: משם ראיה?

אין שעת הדחק ראיה.

10

קתני מיהת:

רבי יהודה אומר:

אף יבשין כשרין.

מאי, לאו אאתרוג?

לא, אלו לב.

15

אמר מר:

כשם שאין פוחתין מהן, כך אין מוסיפין עליהן.

פשיטא! מהו דתימא,

הואיל ואמר רבי יהודה "לולב צריך אגד",

20

ואי מיתי מינא אחריןא,

האי לחודיה קאי, והאי לחודיה קאי.

קא משמע לן.

אמר מר:

לא מצא אתרוג,

25

לא יביא לא רמון ולא פריש ולא דבר אחר.

פשיטא! מהו דתימא,

ליתי כי היכי שלא תשכח תורת אתרוג.

קא משמע לן, זמנין דנפיק חרבא מניה דאתי למסרף.

30

תא שמע:

אתרוג הישן, פסול.

ורבי יהודה מכשיר.

תְּיֹבֵבְתָא דְרַבָּא תְּיֹבֵבְתָא, וְלֹא בְּעֵי הַדָּר.

וְהָא אֲנִן תַּנּוּן:

הִירֵק כְּפִרְתִּי,

רַבִּי מֵאִיר מְכַשִּׁיר

וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל.

לָאוּ מִשּׁוּם דְּבְעֵי הַדָּר!

לֹא, מִשּׁוּם דְּלֹא גָמַר פִּירָא.

5

תָּא שְׁמַע:

שְׁעוּר אֶתְרוּג קָטָן,

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:

כְּאֶגּוּז;

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

כְּבִיצָה.

לָאוּ מִשּׁוּם דְּבְעֵי הַדָּר!

לֹא, מִשּׁוּם דְּלֹא גָמַר פִּירָא,

10

15

תָּא שְׁמַע:

וּבְגָדוֹל,

כְּדֵי שְׂיִאָחוּז שְׁנַיִם בְּיָדוֹ אַחַת,

דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה;

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר:

אֶפְלוּ אֶחָד בְּשִׁתֵּי יָדָיו.

מֵאִי טַעֲמָא? לָאוּ מִשּׁוּם דְּבְעֵי הַדָּר!

לֹא, כִּינּוּן דְּאָמַר רַבָּה:

לוֹלֵב בְּיָמִין וְאֶתְרוּג בְּשְׂמָאל,

זְמַנִּין דְּמַתְּלֵפִי לִיָּה וְאֶתִּי לְאֶפּוֹכִינְהוּ וְאֶתִּי לְאֶפְסוֹלִי.

וְאֵלֶּא לְרַבִּי יְהוּדָה, הָא כְּתִיב "הַדָּר"!

תְּהוּא הַדָּר בְּאֵילָנוּ מִשְׁנָה לְשְׁנָה.

20

25

30

שֶׁל אֲשֶׁרָה וְשֶׁל עִיר הַנְּהַחַת.

וְשָׁל אֲשֶׁרָה פְּסוּל? וְהָאֵמֵר רַבָּא:
לוּלָב שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, לֹא יְטוּל, וְאִם נָטַל, כָּשֵׁר.
הֲכָא בְּאֲשֶׁרָה דְּמִלְשָׁה עֲסָקִינָן דְּכִתּוּבֵי מִכְתַּת שְׁעוּרֵיהָ
דִּיקָא נִמְי דְּקִתְנֵי דְּוִמְיָא דְּעִיר הַנְּדַחַת
שָׁמַע מִנָּה.

5

נִקְטָם רֵאשׁוּ.

אָמַר רַב הוּנָא:
לֹא שָׁנוּ אֱלָא נִקְטָם, אֲבָל נִסְדָּק, כָּשֵׁר
וְנִסְדָּק כָּשֵׁר? וְהִתְנַיָּא:
לוּלָב כְּפוּף, [ל.ב.] קוּוּץ, סְדוּק, עֲקוּם, דוּמָה לְמַגָּל, פְּסוּל;
חֲרוּת פְּסוּל, דוּמָה לְחֲרוּת, כָּשֵׁר.

10

אָמַר רַב פִּפְא:

דְּעֵבִיד כְּבִהְמִנְק.
עֲקוּם דוּמָה לְמַגָּל, אָמַר רַבָּא:
לֹא אָמַרְנָן אֱלָא לְפָנֵינוּ, אֲבָל לְאַחֲרֵינוּ, בְּרִיתֵיהּ הוּא
אָמַר רַב נַחֲמָן:
לְצַדִּינָן כְּלָפְנֵינוּ דְּמִי.
וְאָמַרֵי לֵה:
כְּלָאֲחֲרֵינוּ דְּמִי.
וְאָמַר רַבָּא:
הֵיא לּוּלָבָא דְּסָלִיק בְּחַד הוּצָא, בְּעַל מוּם הוּא וּפְסוּל.

15

20

נִפְרָצוּ עָלָיו כו'.

25

אָמַר רַב פִּפְא:
נִפְרָצוּ, דְּעֵבִיד כִּי חוּפְיָא,
נִפְרָדוּ, דְּאִפְרָוד אִפְרָוּדֵי.
בְּעֵי רַב פִּפְא:
נְחִלְקָה הִתְיּוּמַת, מַהוּ?

30

תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר (רַבִּי יוֹחָנָן), אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
נִטְלָה הַתְּיוֹמָת, פְּסוּל.

מַאי, לָאוּ הוּא הַדִּין נְחֻלְקָה!
לֹא. נִטְלָה שְׂאֵנִי, דְּהָא תָּסַר לִיה.

5

אָכָא דְּאָמַרִי:

אָמַר (רַבִּי יוֹחָנָן), אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
נְחֻלְקָה הַתְּיוֹמָת, נַעֲשֶׂה כְּמִי שְׁנִטְלָה הַתְּיוֹמָת וּפְסוּל.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר.

10

תְּנִינָא:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר מִשּׁוֹם רַבִּי טְרַפּוֹן:

”כַּפּוֹת תְּמָרִים”, כַּפּוֹת;

אִם הָיָה פְּרוּד, יִכְפְּתָנוּ.

15

אָמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב אָשִׁי:

מַמַּאי דְּהָאִי ”כַּפּוֹת תְּמָרִים” דְּלוֹלְבָא הוּא? אִימָא תְּרוּתָא!
בְּעֵינָא כַּפּוֹת וְלִיכָא.

וְאִימָא אָפְתָא!

כַּפּוֹת, מְקַלְל דְּאִיכָא פְּרוּד, וְהָאִי כַּפּוֹת וְעוֹמֵד לְעוֹלָם.

20

וְאִימָא כַּפְרָא!

אָמַר אַבְיִי:

”דְּרַכְיָה דְּרַכֵּי נַעַם, וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם” כְּתִיב:

אָמַר לִיה רַבָּא תוֹסַפְאָה לְרַבִּינָא:

וְאִימָא תַרְתִּי כַּפֵּי דְתְּמָרִי!

25

כַּפְתִּי כְּתִיב.

וְאִימָא תְּדָא!

לְתַהוּא, פַּךְ קַרְיָ לִיה.

צַנִּי הַר הַבְּרוֹזֵל, כְּשֶׁרָה.

30

אָמַר אַבְיִי:

לא שְׁנוּ אֶלָּא שְׂרָאוּ שֶׁל זֶה מְגִיעַ לְצַד עֲקָרוֹ שֶׁל זֶה,
אֲבָל אֵין רָאוּ שֶׁל זֶה מְגִיעַ לְצַד עֲקָרוֹ שֶׁל זֶה, פְּסוּל.
תְּנִיָּא נְמִי הָכִי:

צְנִי תֵר הַבְּרִזָּל, פְּסוּלָה.

5

וְהָא אָנִן תְּנִן "כְּשֶׁרָה"!

אֶלָּא שְׁמַע מִנָּה כְּאֲבִי,

שְׁמַע מִנָּה. [לב:]

וְאִיכָּא דְרָמִי לִיה מְרָמָא, תְּנִן:

צְנִי תֵר הַבְּרִזָּל, כְּשֶׁר.

10

וְהַתְּנִיָּא "פְּסוּלָה"!

אָמַר אֲבִי:

לָא קְשִׁיָּא,

כְּאִן שְׂרָאוּ שֶׁל זֶה מְגִיעַ לְצַד עֲקָרוֹ שֶׁל זֶה,

כְּאִן שְׂאִין רָאוּ שֶׁל זֶה מְגִיעַ לְצַד עֲקָרוֹ שֶׁל זֶה.

15

אָמַר רַבִּי מְרִיוֹן, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי,

וְאִמְרִי לֵה תְנִי רַבָּה בַר מְרִי מְשׁוּם רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַפְּאִי:

שְׁתִּי תְמָרוֹת יֵשׁ בְּגִיא בֶּן הַנֶּם,

וְעוֹלָה עֶשֶׂן מִבִּינֵיהֶם, וְזֵהוּ שְׁשֻׁנִינוּ

צְנִי תֵר הַבְּרִזָּל כְּשֶׁרוֹת,

20

וְזוֹ הִיא פִתְחָה שֶׁל גִּיהָנָם.

לוֹלָב שְׁיֵשׁ בּוֹ שְׁלֶשֶׁה טְפָחִים.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:

25

שְׁעוֹר הֶדֶם וְעֶרְבָה שְׁלֶשֶׁה, וְלוֹלָב אַרְבַּעָה,

כְּדִי שְׂיִהָא לוֹלָב יוֹצֵא מִן הַהֶדֶם טְפַח.

וְרַבִּי פְּרָנִיךְ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

שְׁדָרוֹ שֶׁל לוֹלָב צְרִיף שְׂיֵצֵא מִן הַהֶדֶם טְפַח.

תְּנִן:

30

לוֹלָב שְׁיֵשׁ בּוֹ שְׁלֶשֶׁה טְפָחִים כְּדִי לְנַעֲנַע בּוֹ, כְּשֶׁר.!

אִימָא: וּכְדִי לְנַעֲנַע בּוֹ כְּשֶׁר.

מֶר כְּדָאִית לִיה וּמֶר כְּדָאִית לִיה.

תָּא שְׁמַע:

שְׁעוּר הַדָּס וְעֶרְבָה שְׁלֵשָׁה, וְלוּלָב אַרְבָּעָה.
מֵאֵי, לָאוּ בְהֵדִי עֲלִין!
לֹא, לְבַד מֵעֲלִין.

5

גוּפָא:

שְׁעוּר הַדָּס וְעֶרְבָה שְׁלֵשָׁה, וְלוּלָב אַרְבָּעָה.
רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר:
בְּאֵמָה בֵּת חֲמִשָּׁה טְפָחִים.

10

אָמַר רַבָּא:

שָׂרָא לִיה מְרִיה לְרַבִּי טְרַפּוֹן,
הִשְׁתָּא עָבַת שְׁלֵשָׁה לֹא מִשְׁפָּחִין, בֵּת חֲמִשָּׁה מִבְּעֵיא,
כִּי אֲתָא רַב הַיְמִי אָמַר:

15

אֵמָה בֵּת שְׁשָׁה טְפָחִים עָשָׂה אוֹתָהּ בֵּת חֲמִשָּׁה.
צָא מִהֵן שְׁלֵשָׁה לְהַדָּס וְהַשְּׂאֵר לְלוּלָב, כַּמָּה הוּוּ לְהוּ?
תִּלְתָּא וְתִלְתָּא חֲמִשִּׁי.

20

קִשְׂיָא דְשִׁמוּאֵל אֲדַשְׁמוּאֵל!
תְּקָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:
שְׁעוּר הַדָּס וְעֶרְבָה שְׁלֵשָׁה,
וְהָתֵם אָמַר רַב הוּנָא אָמַר שְׁמוּאֵל:
הִלְכָה כְּרַבִּי טְרַפּוֹן!

לֹא דֵק.

אִמַר דְאִמְרִין לֹא דֵק לְחִמְרָא,

לְקֵלָא, מִי אִמְרִין לֹא דֵק?

25

כִּי אֲתָא רַבִּין אָמַר:

אֵמָה בֵּת חֲמִשָּׁה טְפָחִים עָשָׂה אוֹתָהּ שְׁשָׁה.
צָא מִהֵן שְׁלֵשָׁה לְהַדָּס וְהַשְּׂאֵר לְלוּלָב, כַּמָּה הוּוּ לְהוּ?
תְּרִי וּפְלִגָּא.

30

סוּף סוּף קִשְׂיָא דְשִׁמוּאֵל אֲדַשְׁמוּאֵל!

לֹא דֵק, וְהִינוּ לְחִמְרָא לֹא דֵק,

דְאִמַר רַב הוּנָא אָמַר שְׁמוּאֵל:

הִלְכָה כְּרַבִּי טְרַפּוֹן.

מתניתין:

5 הָדָם הַגָּזוּל וְהַיֵּבֶשׁ, פָּסוּל;
שֶׁל אֲשֶׁרָה וְשֶׁל עִיר הַנְּדָחַת, פָּסוּל;
נִקְטָם רֵאשׁוֹ, נִפְרָצוּ עָלָיו,
אוּ שְׁהִיּוּ עֲנָבָיו מִרְבוֹת מֵעָלָיו, פָּסוּל.
וְאִם מִצֶּטֶן, כָּשֶׁר,
וְאִין מִמֵּצֵטִין בְּיוֹם טוֹב.

10 גְּמָרָא:
תְּנוּ רַבָּנִין:

עֲנַף עֵץ עֵבֶת, שֶׁעֲנָפָיו חוֹפִין אֶת עֵצוֹ.
וְאִי זֶה הוּא?
הָיִי אוֹמֵר: זֶה הָדָם.

15 וְאִמָּא זִיתָא!
בְּעִינֵן עֵבֶת, וְלִיכָא.
וְאִמָּא דְלִבָּא!
בְּעִינֵן עֲנָפָיו חוֹפִין אֶת עֵצוֹ וְלִיכָא.
וְאִמָּא הַרְדוּף!

20 אָמַר אַבְיִי:
"דְרִכְיָה דְרִכֵּי נַעַם" וְלִיכָא.
רַבָּא אָמַר מִהֲכָא:
"וְהֶאֱמַת וְהִשְׁלוֹם אֶהְבּוּ."
תְּנוּ רַבָּנִין:

25 קְלוּעַ כַּמִּין קְלִיעָה וְדוּמָה לְשִׁלְשֵׁלַת, זֶהוּ הָדָם.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר:
עֲנַף עֵץ עֵבֶת, עֵץ שֶׁטַעַם עֵצוֹ וּפְרִיּוֹ שָׁנָה,
הָיִי אוֹמֵר: זֶה הָדָם.

30 תְּנָא:
עֵץ עֵבֶת כָּשֶׁר, וְשֶׁאִינוֹ עֵבֶת פָּסוּל.
הִיכִי דָמִי עֵבֶת?
אָמַר רַב יְהוֹנָתָן:

וְהוּא דְקִימִי תִלְתָּא תִלְתָּא טְרַפִּי בְקִנְא.

רַב פְּהֵנָא אָמַר:

אֶפְלוּ תְרֵי וְחַד.

רַב אָחָא בְרֵיהּ דְרַבָּא מְהַדַּר אַתְרֵי וְחַד,

5

הוּאִיל וּנְפִק מְפוּמִיָּה דְרַב פְּהֵנָא.

אָמַר לִיה מָר בַּר אָמִימָר לְרַב אָשִׁי:

אָבָא, לְהֵהוּא, הָדַס שׁוּטָה קְרִי לִיה.

תְּנוּ רַבְנֵי:

10

נָשְׂרוּ רוּב עָלְיוּ וְנִשְׁתְּרוּ בּוּ מְעוּט, כְּשֵׁר,

וּבִלְבָד שְׁתָּהָא עֲבוּתוּ קִימָת.

הָא גּוּפָא קְשִׁיא:

אָמַרְתָּ "נָשְׂרוּ רוּב עָלְיוּ, כְּשֵׁר",

וְהָדַר תְּנִי "וּבִלְבָד שְׁתָּהָא עֲבוּתוּ קִימָת",

15

פִּינֵן דְנִתְרִי לְהוּ תְרִי, עֲבַת הִיכִי מִשְׁפַּחְתָּ לְהָ?

אָמַר אַבְי:

מִשְׁפַּחְתָּ לְהָ [לג.] בְּאָסָא מְצַרְאָה,

דְקִימִי שְׁבַעָה שְׁבַעָה בְחַד קִנְא,

דְכִי נִתְרִי אַרְבַּעָה פֶּשׁוּ לְהוּ תִלְתָּא.

20

אָמַר אַבְי:

שְׁמַע מִנְּהָ הָאִי אָסָא מְצַרְאָה, כְּשֵׁר לְהוּשְׁעֵנָא.

פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְתִימָא,

הוּאִיל וְאִית לִיה שֵׁם לְוִי לָא נִתְפְּשֵׁר,

קָא מִשְׁמַע לָן.

25

וְאִימָא דְכִי נְמִי, "עֵץ עֲבַת" אָמַר רַחֲמֵנָא, מְכָל מְקוּם.

תְּנוּ רַבְנֵי:

יְבִשׁוּ רוּב עָלְיוּ וְנִשְׁאָרוּ בּוּ שְׁלֶשָׁה בְּהִי עָלִין לַחֲיִין, כְּשֵׁר.

וְאָמַר רַב חֲסֵדָא:

30

וּבְרַאשׁ כָּל אַתְרָא וְאַתְרָא.

נקטם ראשו.

תני עולא בר חנינא:

נקטם ראשו ועלתה בו תמרה, פשר.

5

בעי רבי ירמיה:

נקטם ראשו מערב יום טוב,

ועלתה בו תמרה ביום טוב, מהו?

יש דחוי אצל מצוות או לא?

ותפשוט ליה מהא, דתנן:

10

כסוהו ונתגלה, פטור מלכסות;

כסוהו הרוח, חיב לכסות.

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

לא שנו אלא שחזר ונתגלה,

אבל לא חזר ונתגלה, פטור מלכסות.

15

והוינן בה,

כי חזר ונתגלה, אמאי חיב לכסות? הואיל ואדחי, אדחי!

ואמר רב פפא:

זאת אומרת אין דחוי אצל מצוות.

דרב פפא גופא מבעיא ליה.

20

מפשט פשיט ליה דאין דחוי אצל מצוות,

לא שנא לקלא ולא שנא לחמרא,

או דלמא ספוקי מספקא ליה,

לחמרא אמרינן, לקלא לא אמרינן?

תיקו.

25

לימא כתנאי:

עבר ולקטן, פסול.

דברי רבי אלעזר (בן) צדוק.

וחכמים מכשירין.

סבריה, דכלי עלמא לולב אין צריך אגד,

30

ואם תמצא לומר צריך אגד,

לא ילפינן לולב מספה, דכתיב בה תעשה ולא מן העשוי.

מאי, לאו בהא קמפלגי,

המאן דפסיל סבר: אמרינן יש דחוי אצל מצוות,
ומאן דמקשיר סבר: לא אמרינן יש דחוי אצל מצוות?
לא, דכלי עלמא לא אמרינן יש דחוי אצל מצוות,
והקא במילף לולב מספה קא מפלגי:

5

מר סבר ילפינן לולב מספה,
ומר סבר לא ילפינן לולב מספה.

ואיבעית, אימא:

אי סבירא לן לולב צריף אגד,

דכלי עלמא ילפינן לולב מספה,

10

והקא בלולב צריף אגד קא מפלגי,

ובפלוגתא דהגני תנאי, דתנאי:

לולב, בין אגוד, בין שאינו אגוד, פשר.

רבי יהודה אומר:

אגוד פשר, שאינו אגוד פסול.

15

מאי טעמא דרבי יהודה?

יליף לקיחה לקיחה מאגודת אזור.

כתיב הקא:

“ולקחתם לכם ביום הראשון,”

וכתיב הקתם:

20

“ולקחתם אגודת אזור.”

מה לתלן אגדה, אף פאן אגדה.

ורבנן, לית להו לקיחה לקיחה.

מאן תנא להא דתנו רבנן:

25

לולב, מצנה לאגדו, ואם לא אגדו, פשר.

מני?

אי רבי יהודה, כי לא אגדו, אמאי פשר?

אי רבנן, מאי מצנה קא עבד?

לעולם רבנן,

30

ומצנה משום “זה אלי ואנוהו”.

או שהיו ענביו מרבין.

אמר רב חסדא:

דבר זה רבינו הגדול אמרו, והמקום יהיה בעזרו:
לא שנו אלא במקום אחד,

5 אכל בשנים או שלשה מקומות, פשר.

אמר ליה רבא: [לג:]

שנים ושלשה מקומות, הוי מנמר ופסול,
אלא אי אתמר, הכי אתמר:

או שהיו ענביו מרבין מעליו, פסול.

10 אמר רב חסדא:

דבר זה רבינו הגדול אמרו והמקום יהיה בעזרו:
לא שנו אלא ענביו שחורות,

אכל ענביו ירקות מיני דהדס הוא וכשר.

אמר רב פפא:

15 אדמות, פשחורות דמין,

דאמר רבי חנינא:

האי דם שחר, אדם הוא, אלא שלקה.

אם מעטן, פשר.

20

דמעטינהו, אימת?

אילימא מקמי דלוגדיה, פשיטא!

אלא לבתר דלוגדיה.

דחוי מעקרא הוא!

25 תפשוט מנה, דחוי מעקרא לא הוי דחוי.

לעולם פתר תאגדיה, וקסבר:

אגד הזמנה בעלמא הוא,

והזמנה בעלמא לאו כלום הוא.

30

ואין ממעטין ביום טוב.

הָא עֵבֶר וְלִקְטָן מֵאִי?

כָּשֶׁר.

דְּאִשְׁחֹר אֵימַת?

אֵילִימָא דְּאִשְׁחֹר מְאָתְמוּל, דְּחֹוֵי מַעְקָרָא הוּא!

5 תַּפְּשׁוּט מְנַה דְּחֹוֵי מַעְקָרָא דְּלֵא הָוֵי דְּחֹוֵי!

אֵלָא לָאוּ דְּאִשְׁחֹר בְּיוֹם טוֹב נִרְאָה וְנִדְחָה הוּא?

שְׁמַעְתָּ מְנַה נִרְאָה וְנִדְחָה חוּזָר וְנִרְאָה!

לָא, לְעוֹלָם דְּאִשְׁחֹר מַעְקָרָא דְּחֹוֵי מַעְקָרָא דְּלֵא הָוֵי דְּחֹוֵי,

תַּפְּשׁוּט מְנַה.

10 אֲבָל נִרְאָה וְנִדְחָה חוּזָר וְנִרְאָה לָא תַּפְּשׁוּט.

תְּנוּ רַבָּנִין:

אֵין מְמַעְטִין בְּיוֹם טוֹב.

מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמְרוּ:

15 מְמַעְטִין.

וְהָא קָא מְתַקֵּן מְנַא בְּיוֹם טוֹב.

אָמַר רַב אֲשִׁי:

כְּגוֹן שְׁלִקְטָן לְאֲכִילָה,

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן סָבַר לֵה פְּאָבוּה, דְּאָמַר:

20 דְּבַר שְׁאִין מִתְּפוֹן, מִתָּר.

וְהָא אֲבִי וְרַבָּא דְּאָמְרֵי תְרַנְיָהוּ:

מוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּפָסִיק רִישִׁיה וְלֵא יְמוּת.

תְּקָא בְּמֵאֵי עֲסִיקִינָן? דְּאִית לֵיהּ הוֹשְׁעָנָא אַתְרִיתֵי.

25 תְּנוּ רַבָּנִין:

הִתְר אָגְדוּ בְּיוֹם טוֹב, אוֹגְדוּ פְּאָגְדָה שֶׁל יָרֵק.

וְאִמְאֵי? לִיעֲנַבִּיה מִיעֲנַב!

הָא מְנֵי? רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר:

עֲנִיבָה קִשְׁיָרָה מְעַלְיָתָא הִיא.

30 אֵי רַבִּי יְהוּדָה, אָגְד מְעַלְיָתָא בְּעֵי!

הֵאִי תִנָּא סָבַר לֵה כְּנֻתִיה בְּתַדָּא, וּפְלִיג עֲלֵיהּ בְּתַדָּא.

מתניתין:

עֲרֵבָה גְזוּלָה וַיִּבְשָׁה, פְּסוּלָה,
שֶׁל אֲשֶׁרָה וְשֶׁל עִיר הַנְּדַחַת, פְּסוּלָה.
נִקְטָם רֵאשָׁה, נִפְרָצוּ עָלֶיהָ וְהִצְפִּצְפָה פְּסוּלָה,
כְּמוֹשָׁה, וְשִׁנְשָׁרוּ מִקְצַת עָלֶיהָ, וְשֶׁל בַּעַל, כְּשָׂרָה.

5

גְּמָרָא:

תְּנוּ רַבָּנָן:

"עֲרֵבֵי נַחַל", הַגְּדֵלִין עַל הַנַּחַל.

10

דְּבַר אַחַר,

"עֲרֵבֵי נַחַל", שְׁעָלָה שְׁלָה מְשׁוּף פְּנַחַל.

תַּנְיָא אִידָף:

"עֲרֵבֵי נַחַל", אֵין לִי אֵלָא עֲרֵבֵי נַחַל;

שֶׁל בַּעַל וְשֶׁל הָרִים מַנִּין?

15

תְּלַמֵּד לומר "עֲרֵבֵי נַחַל", מִכָּל מְקוֹם. [לד.].

אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר:

"עֲרֵבֵי", שְׁתִּים, אַחַת לַלּוֹלֵב וְאַחַת לַמְקַדָּשׁ.

וְרַבָּנָן לַמְקַדָּשׁ מִנָּא לְהוּ?

הַלְכְתָּא גְּמִירֵי לְהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

20

עֶשֶׂר נְטִיעוֹת עֲרֵבָה וְנִסּוּף הַמִּים, הִלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינֵי.

תְּנוּ רַבָּנָן:

"עֲרֵבֵי נַחַל", הַגְּדֵלוֹת עַל הַנַּחַל,

פְּרָט לְצַפְצָפָה הַגְּדֵלָה בֵּין הַהָרִים.

25

אָמַר רַבִּי זִירָא:

מֵאֵי קִרְאָה?

"קַח עַל מִים רַבִּים, צַפְצָפָה שְׁמוּ".

אָמַר לִיה אַבְי:

וְדַלְמָא פְּרוּשֵׁי קָא מְפָרְשׁ:

30

"קַח עַל מִים רַבִּים", וּמֵאֵי נִיהוּ? צַפְצָפָה.

אִם כֵּן, מֵאֵי "שְׁמוּ"?

אָמַר רַבִּי אַבְהוּ:

אָמַר תְּקַדְוֵשׁ בְּרוּךְ הוּא:
 אָנִי אֲמַרְתִּי שֶׁיְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנַי כְּקַח עַל מַיִם רַבִּים,
 וַיֵּמָאֵי נִיְהוּ? עֲרַבָה,
 וְהֵן שְׁמוֹ עֲצָמָן כַּצִּפְצָפָה שְׂבֻהָרִים.
 5 אָפֵא דִמְתַּנִּי לֵה לְהֵאֵי קִרָא אֲמַתְנִיתָא:
 קַח עַל מַיִם רַבִּים צִפְצָפָה שְׁמוֹ
 מִתְקִיף לֵה רַבִּי זִירָא:
 וְדִלְמָא פְּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ:
 קַח עַל מַיִם רַבִּים, מָאֵי נִיְהוּ? צִפְצָפָה.
 10 אִם כֵּן, מָאֵי "שְׁמוֹ"?
 אָמַר רַבִּי אַבְהוּ:
 אָמַר תְּקַדְוֵשׁ בְּרוּךְ הוּא:
 אָנִי אֲמַרְתִּי שֶׁיְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנַי כְּקַח עַל מַיִם רַבִּים,
 וַיֵּמָאֵי נִיְהוּ? עֲרַבָה,
 15 וְהֵן שְׁמוֹ עֲצָמָן כַּצִּפְצָפָה שְׂבֻהָרִים.
 תְּנוּ רַבָּנָן:
 אִי זָהוּ עֲרַבָה וְאִיזָהוּ צִפְצָפָה?
 עֲרַבָה, קִנְיָה שְׁלָה אָדָם, וְעֵלָה שְׁלָה מְשׁוּדָה, וּפִיחָה תְּלָק;
 20 צִפְצָפָה, קִנְיָה שְׁלָה לְבָן, וְעֵלָה שְׁלָה עֵגֶל, וּפִיחָה דוּמָה לְמַגְל.
 וְהָא תַּנְיָא:
 דוּמָה לְמַגְל, כְּשֵׁר;
 דוּמָה לְמִסָּר, פְּסוּל.
 אָמַר אַבְיִי:
 25 כִּי תַנְיָא הֵיא, בְּחִילְפָא גִלָּא.
 אָמַר אַבְיִי:
 שְׁמַע מִנָּה הָאֵי חִילְפָא גִלָּא כְּשֵׁר לְהוֹשְׁעָנָא
 פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְתִימָא,
 הוּאִיל וְאִית לֵיה שֵׁם לְוִי, לָא נִתְכַּשֵּׁר.
 30 קָא מִשְׁמַע לָן.
 וְאִימָא, הֵכִי נִמִּי!
 "עֲרַבִי נַחֵל" אָמַר רַחֲמָנָא, מְכַל מְקוּם.

אמר רב חסדא:

הני תלת מלי אשתני שמיהו מכי חרב בית המקדש:
חלפתא ערבתא, ערבתא חלפתא.

מאי נפקא מנה?

5

ללולב.

שפורא חצוצרתא, חצוצרתא שפורא.

מאי נפקא מנה?

לשופר של ראש השנה.

פתורתא פתורתא, פתורתא פורתא.

10

למאי נפקא מנה?

למקח וממכר.

אמר אביי:

אף אני אומר:

בי כסי הובלילא, הובלילא בי כסי.

15

למאי נפקא מנה?

למחט הנמצא בעבי בית הכנסת.

אמר רבא בר יוסף:

אף אני אומר:

בבל בורסיף, בורסיף בבבל.

20

למאי [לד:] נפקא מנה?

לגטי נשים.

מתניתין:

רבי ישמעאל אומר:

25

שלשה הדסים ושתי ערבות,

לולב אחד ואתרוג אחד.

אפלו שנים קטומים ואחד אינו קטום.

רבי טרפון אומר:

אפלו שלשתן קטומים;

30

רבי עקיבא אומר:

כשם שלולב אחד ואתרוג אחד,

כך הדס אחד וערבה אחת.

גְּמָרָא :

תְּנִיָּא :

רבי ישמעאל אומר:

5

פְּרִי עֵץ הָדָר, אֶחָד ;

כַּפֹּת תְּמָרִים, אֶחָד ;

עֲנַף עֵץ עֵבֶת, שְׁלֹשָׁה ;

עֲרֵבֵי נַחַל, שְׁתֵּים.

וְאֶפְלוּ שְׁנַיִם קְטוּמִים וְאֶחָד שְׂאִינוּ קְטוּם.

10

רבי טרפון אומר:

שְׁלֹשָׁה, וְאֶפְלוּ שְׁלֹשָׁתָן קְטוּמִים ;

רבי עקיבא אומר:

כָּשֶׁם שְׁלוּלָב אֶחָד וְאֶתְרוּג אֶחָד,

כֶּף הַדָּס אֶחָד וְעֶרְבָה אַחַת.

15

אמר לו רבי אליעזר:

יָכוֹל יִהְיֶה אֶתְרוּג עִמָּהֶן בְּאִגוּדָה אַחַת ?

אָמְרַתְּ ! וְכִי נֹאמֵר פְּרִי עֵץ הָדָר וְכַפֹּת תְּמָרִים ?

וְהֵלֵא לֹא נֹאמֵר אֵלָא כַּפֹּת !

וּמִנֵּין שְׂמַעְפִּינֵין זֶה אֵת זֶה ?

20

תְּלַמְד לומר "וּלְקַתְּתֵם", שְׁתַּהֲא לְקִיחָה תְּמָה.

ורבי ישמעאל, מה נפשך?

אי שלמין בעי, לבעי נמי פלהו!

אי לא בעי שלמין, אפלו חד נמי לא!

אמר בירא, אמר רבי אמי:

25

חזר בו רבי ישמעאל.

אמר רב יהודה אמר שמואל:

הִלְכָה כְּרַבֵּי טְרַפּוֹן.

וְאִזְדָּא שְׂמוּאֵל לְטַעְמִיהָ,

הָאֵמֵר לְהוּ שְׂמוּאֵל לְהִנְהוּ דְּמִזְבְּנֵי אָסָא :

30

אשור וזבניו, ואי לא, הרישנא לכו כרבי טרפון.

מאי טעמא?

אילימא משום דמקל,

וְלִדְרוֹשׁ לְהוֹ כְּרַבִּי עֲקִיבָא הַמְּקַל טְפִי!
תִּלְתָּא קְטִימֵי שְׂכִיחֵי, חַד וְלֹא קְטִים לֹא שְׂכִיחַ.

מִתְנִיתִין:

5 אֶתְרוּג הַגְּזוּל וְהִיבֵשׁ, פְּסוּל;
שֶׁל אֲשֶׁרָה וְשֶׁל עִיר הַנְּדַחַת, פְּסוּל;
שֶׁל עֶרְלָה, פְּסוּל;
שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה, פְּסוּל;
שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה, לֹא יִטּוֹל, וְאִם נָטַל, כָּשֵׁר;
10 שֶׁל דְּמָאֵי, בֵּית שְׂמַאי פּוֹסְלִין וּבֵית הֵלֵל מְכַשִּׁירִין;
שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם, לֹא יִטּוֹל, וְאִם נָטַל, כָּשֵׁר.
עֲלֵתָה חֲזוּזִית עַל רִבּוֹ,
נִטְלָה פְּטֻמָּתוֹ, נִקְלָף, נִסְדָּק, נִקַּב, וְחָסַר כָּל שֶׁהוּא, פְּסוּל.
עֲלֵתָה חֲזוּזִית עַל מַעוּטוֹ,
15 נִטַּל עֲקָצוֹ, נִקַּב וְלֹא חָסַר כָּל שֶׁהוּא, כָּשֵׁר.
אֶתְרוּג הַכּוֹשֵׁי, פְּסוּל.
וְהִירוּק כְּפָרְתֵי, רַבִּי מְאִיר מְכַשִּׁיר וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל.
שְׁעוֹר אֶתְרוּג הַקָּטָן,
רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר:
20 כְּאֶגּוֹז;
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
כְּבִיצָה.
וּבְגָדוֹל, כְּדֵי שְׂיֵאֲחַז שְׁנַיִם בְּיָדוֹ.
הַבְּרִי רַבִּי יְהוּדָה.
25 וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר:
אֶפְלוֹ אֶחָד בְּשִׁתֵּי יָדָיו. [ל.ה.]

גְּמָרָא:

תָּנוּ רַבָּנָן:

30 פְּרִי עֵץ הַדֶּרֶךְ, עֵץ שֶׁטַעַם עֲצוֹ וּפְרִיּוֹ שָׁוָה,
הָוֵי אוֹמֵר: זֶה אֶתְרוּג.
וְאִמָּא פִלְפְּלִין! כְּדִתְנִיא:

הנה רבי מאיר אומר:

ממשמע, שנאמר "ונטעתם כל עץ",

איני יודע שזהו עץ מאכל?

מה תלמד לומר "עץ מאכל"?

5 עץ שטעם עצו ופריו שנה, הוי אומר: זה פלפלין.

ללמדך שתפלפלין חביבין בערלה,

ואין ארץ ישראל תסרה כלום, שנאמר:

"לא תחסר כל בה".

התם משום דלא אפשר.

10 היכי נעביד?

ננקוט חדא, לא מנכרא לקיתתה,

ננקוט תרי או תלתא, "פרי" אמר רחמנא, ולא שנים ושלישה פרות,

הלכך לא אפשר.

רבי אומר:

15 אל תקרי "הדר" אלא תדיר,

מה דיר זה יש בו גדולים וקטנים, תמימים ובעלי מומין,

הכא נמי יש בו גדולים וקטנים, תמימים ובעלי מומין.

אטו שאר פרות, לית בהו גדולים וקטנים תמימין ובעלי מומין?

אלא הכי קאמר:

20 עד שבאין קטנים, עדין גדולים קימים.

רבי אבהו אמר:

אל תקרי הדר אלא הדר, דבר שדר באילנו משנה לשנה.

בן עזאי אומר:

אל תקרי הדר אלא תידור, שכן בלשון יוני קורין למים תידור,

25 ואיזו היא שגדל על כל מים? הוי אומר: זה אתרוג.

של אשרה ושל עיר הנדחת, פסול.

30 מאי טעמא?

פינן דלשרפה קאי, פתותי מכתת שעוריה.

שֶׁל עֵרְלָה, פְּסוּל.

מֵאִי טַעֲמָא?

5 פְּלִיגֵי בַּהּ רַבִּי חִיָּא בְּרַ אַבִּין וְרַבִּי אַסִּי,
חַד אָמַר:

לְפִי שְׂאִין בַּהּ הֵתֵר אֲכִילָהּ,

וְחַד אָמַר:

לְפִי שְׂאִין בַּהּ דִּין מְמוּן.

10 קָא סְלָקָא דַּעֲתִיָּה,

מֵאֵן דְּבַעֲי הֵתֵר אֲכִילָהּ, לָא בַּעֲי דִּין מְמוּן,

וּמֵאֵן דְּבַעֲי דִּין מְמוּן, לָא בַּעֲי הֵתֵר אֲכִילָהּ.

תִּנָּן:

שֶׁל תְּרוּמָה טַמְאָה, פְּסוּל.

15 בְּשִׁלְמָא לְמֵאֵן דְּאָמַר לְפִי שְׂאִין בַּהּ הֵתֵר אֲכִילָהּ, שְׁפִיר,

אַלָּא לְמֵאֵן דְּאָמַר לְפִי שְׂאִין בַּהּ דִּין מְמוּן, אַמַּאי?

הָרִי מְסִיקָה תַּחַת תַּבְּשִׁילוֹ!

אַלָּא בְּהֵתֵר אֲכִילָהּ, כְּלִי עֲלָמָא לָא פְּלִיגֵי דְּבַעֲיָנָן.

כִּי פְּלִיגֵי, בְּדִין מְמוּן:

20 מֶר סָבַר: הֵתֵר אֲכִילָהּ בְּעֵינָן, דִּין מְמוּן לָא בְּעֵינָן,

וּמֶר סָבַר: דִּין מְמוּן נְמִי בְּעֵינָן.

מֵאִי בִּינְיָהוּ?

אַפָּא בִּינְיָהוּ מַעְשָׁר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם אֶלְבָּא דְּרַבִּי מְאִיר.

לְמֵאֵן דְּאָמַר לְפִי שְׂאִין בַּהּ הֵתֵר אֲכִילָהּ,

25 הָרִי יֵשׁ בַּהּ הֵתֵר אֲכִילָהּ;

לְמֵאֵן דְּאָמַר לְפִי שְׂאִין בַּהּ דִּין מְמוּן,

מַעְשָׁר שְׁנֵי מְמוּן גְּבוּהָ הוּא.

תַּסְתִּים דְּרַבִּי אַסִּי, דְּאָמַר:

לְפִי שְׂאִין בַּהּ דִּין מְמוּן,

30 דְּאָמַר רַבִּי אַסִּי:

אַתְרוּג שֶׁל מַעְשָׁר שְׁנֵי,

לְדַבְּרֵי רַבִּי מְאִיר, אֵין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבְתּוֹ בַּיּוֹם טוֹב;

לְדַבְרֵי חֲכָמִים, אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יָדַי חוֹבְתוֹ בַּיּוֹם טוֹב.

תַּסְתִּימִם.

גּוֹפָא:

אָמַר רַבִּי אֲסִי:

5

אֶתְרוּג שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי,

לְדַבְרֵי רַבִּי מְאִיר, אֵין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יָדַי חוֹבְתוֹ בַּיּוֹם טוֹב;

לְדַבְרֵי חֲכָמִים, אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יָדַי חוֹבְתוֹ בַּיּוֹם טוֹב.

מִצָּה שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי,

לְדַבְרֵי רַבִּי מְאִיר, אֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדַי חוֹבְתוֹ בַּפֶּסֶח;

10

לְדַבְרֵי חֲכָמִים, אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדַי חוֹבְתוֹ בַּפֶּסֶח.

עֶסֶה שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי,

לְדַבְרֵי רַבִּי מְאִיר, פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה;

לְדַבְרֵי חֲכָמִים, חִיבַת בַּחֲלָה.

מִתְקִיף לָהּ רַב פּוֹפָא:

15

בְּשֵׁלְמָא, עֶסֶה כְּתִיב "רְאֵשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם";

אֶתְרוּג נִמְי כְּתִיב "לָכֶם", מִשְׁלָכֶם;

אֵלָא מִצָּה, מִי כְּתִיב מִצַּתְכֶם?

אָמַר רַבְּהּ בְּרַ שְׁמוּאֵל, וְאִיתִימָא רַב יִימַר בְּרַ שְׁלִמְיָא:

אֶתְיָא לָחֶם לָחֶם:

20

כְּתִיב הֶכָּא "לָחֶם עֲנִי",

וּכְתִיב הֵתָם [לָהּ:] "וְהָיָה בְּאֶכְלֶכֶם מִלָּחֶם הָאָרֶץ".

מָה לְחַלְן מִשְׁלָכֶם וְלֹא מִשְׁלַ מַעֲשֵׂר,

אֶף כָּאֵן מִשְׁלָכֶם וְלֹא מִשְׁלַ מַעֲשֵׂר.

לִימָא מְסִיעַ לִיָּה:

25

עֶסֶה שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי פְטוּרָה מִן הַחֲלָה.

דְּבַרֵי רַבִּי מְאִיר;

וְחֲכָמִים אוֹמְרִים:

חִיבַת בַּחֲלָה.

לִימָא מְסִיעַ לִיָּה, הִיא הִיא!

30

אֵלָא מִדְּבַקָּא פְּלִיגִי, בְּהָא נִמְי פְּלִיגִי,

אוּ דְלִמָּא שְׁאֲנִי עֶסֶה,

דְּאָמַר קְרָא "עֲרִיסוֹתֵיכֶם" "עֲרִיסוֹתֵיכֶם" תְּרִי זְמַנִּי?

שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה, פְּסוּלָה.

הִלִּית בַּה הֶתֶר אֲכִילָה.

5

וְשֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה, לֹא יִטוּל.

פְּלִיגֵי בַה רַבִּי אֲמִי וְרַבִּי אֲסִי,

חַד אָמַר:

10

מִפְּנֵי שְׂמֻכְשִׁירָה,

וְחַד אָמַר:

מִפְּנֵי שְׂמֻפְסִידָה.

מֵאִי בִּינְיָהוּ?

כְּגוֹן שְׂקָרָא עָלֶיהָ שֵׁם חוּץ מִקְלַפְתָּה חִיצוֹנָה,

15

לְמֵאן דְּאָמַר מִפְּנֵי שְׂמֻכְשִׁירָה, אֲפָא;

לְמֵאן דְּאָמַר מִפְּנֵי שְׂמֻפְסִידָה, לִיכָא.

וְאֵם נָטַל, כְּשָׂרָה.

20

לְמֵאן דְּאָמַר מִפְּנֵי שְׂאִין בַּה הֶתֶר אֲכִילָה,

הֲרֵי יֵשׁ בַּה הֶתֶר אֲכִילָה;

לְמֵאן דְּאָמַר לְפִי שְׂאִין בַּה דִּין קָמוֹן,

הֲרֵי יֵשׁ בַּה דִּין קָמוֹן.

25

וְשֶׁל דְּמָאִי.

מֵאִי טַעְמָא דְּבֵית הַלֵּל?

כִּינּוּן דְּאִי בְּעֵי, מִפְּקַר לְהוּ לְנַכְסִיָּה,

30

וְהוּי עָנִי וְחֻזִי לִיָּה,

הִשְׁתָּא נְמִי "לְכֶם" קְרִינָא בֵּיה, דִּתְנִין:

מאכילין את העניים דמאי ואת אכסנאי דמאי.

ובית שמאי?

עני לא אכיל דמאי, דתנן:

מאכילין העניים דמאי ואת האכסנאים דמאי.

5

ואמר רב הונא:

תנא:

בית שמאי אומרים:

אין מאכילין את העניים ואת האכסנאים דמאי.

ובית הלל אומרים:

10

מאכילין את העניים דמאי ואת האכסנאים דמאי.

של מעשר שני שבירושלים.

למאן דאמר מפני שמכשירה, הרי מכשירה;

15

למאן דאמר מפני שמפסידה, הרי מפסידה.

ואם נטל, כשרה.

למאן דאמר מפני שאין בה התר אכילה, הברי הפל;

20

למאן דאמר לפי שאין בה דין קמון, הא מני? רבנן היא.

עלתה חזוית.

אמר רב חסדא:

25

דבר זה, רבינו הגדול אמרו, המקום יהיה בעזרו:

לא שנו אלא במקום אחד,

אבל בשנים ושלושה מקומות, כשר.

אמר ליה רבא:

אדרבה, בשנים ושלושה מקומות, הנה ליה כמגמר ופסול!

30

אלא אי אתמר, אסיפא אתמר:

על מעוטו, כשר.

אמר רב חסדא:

דבר זה, רבינו הגדול אמרו, והמקום יהיה בעזרו:

לא שנא אלא במקום אחד,

אבל בשנים ושלישה מקומות, הנה ליה כמנמר ופסול.

5

אמר רבא:

ועל חטמו ואפלו במשהו, נמי פסול.

נטלה פטמתו.

10

תנא רבי יצחק בן אלעזר נטלה בכנתו.

נקלה.

אמר רבא:

15

האי אתרוגא דאגליד כאהנא סומקא, פשרה.

וקא אנן תנן: נקלה, פסול!

לא קשיא, [לו]. הא בכלה הא במקצתה.

נסדק נקב.

20

תני עולא בר חנינא:

נקב נקב מפלש, במשהו,

ושאינו מפלש, בכאסר.

בעי רבא:

25

נולדו באתרוג סימני טרפה, מהו?

מאי קמבעיא ליה?

אי נקלה, תנינא;

אי נסדק, תנינא;

אי נקב, תנינא;

30

פי קא מבעיא ליה, כדעולא אמר רבי יוחנן:

ראה שנשפכה פקיתון פשרה

נֹאמֵר רַבָּא :
 וְהוּא דְקִימֵי סִימְפוּנְהָא,
 הָא לָא קִימֵי סִימְפוּנְהָא, טְרַפָּה.
 הֲכָא מַאי ?
 5 דְלִמָּא הֵתֵם הוּא דְלָא שְׁלִיט בְּהָ אֲוִירָא, הֲדַר בְּרִיא,
 אָבֵל הֲכָא דְשְׁלִיט בְּהָ אֲוִירָא, אֲסֻרוּחֵי מְסַרְחַת,
 אוּ דְלִמָּא לָא שְׁנָא ?
 תָּא שְׁמַע :
 אֲתְרוּג תְּפּוּחַ, סְרוּחַ, כְּבוּשׁ, שְׁלוּק, כּוּשִׁי, לְבָן וּמְנַמֵּר, פְּסוּל.
 10 אֲתְרוּג כְּפִדוּר פְּסוּל.
 וַיֵּשׁ אֹמְרִים :
 אִף הֵתִיּוּם.
 אֲתְרוּג הַבְּסֵר,
 רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹסֵל,
 15 וְחֲכָמִים מְכַשְׁרִין.
 גְּדִלוּ בְדַפּוּס וְעֲשׂאוּ כַּמִּין בְּרִיָּה אַחֲרַת, פְּסוּל.
 קִתְּנֵי מִיְהַת "תְּפּוּחַ, סְרוּחַ".
 מַאי, לָאוּ תְּפּוּחַ מִבְּחוּץ וְסְרוּחַ מִבְּפְּנִים ?
 לָא, אִידֵי וְאִידֵי מִבְּחוּץ,
 20 וְלָא קִשְׁיָא,
 הָא דְתַפַּח אִף עַל גַּב דְּלָא סְרַח,
 הָא דְסִרַח אִף עַל גַּב דְּלָא תַפַּח.
 אֲמַר מֶר :
 25 אֲתְרוּג כּוּשִׁי פְּסוּל.
 וְהִתְנַגָּא :
 כּוּשִׁי, כְּשֵׁר, דּוּמָה לְכוּשִׁי, פְּסוּל.
 אֲמַר אַבְיִי :
 כִּי תִנֵּן נִמֵי מִתְּנִיתִין "דּוּמָה לְכוּשִׁי" תִּנֵּן.
 30 רַבָּא אָמַר :
 לָא קִשְׁיָא, הָא לֵן וְהָא לְהוּ.
 אֲתְרוּג הַבְּסֵר,

רבי עקיבא פוסל,

וחכמים מכשירין,

אמר רבה:

רבי עקיבא ורבי שמעון אמרו דבר אחד,

5

רבי עקיבא, הא דאמרן,

רבי שמעון, מאי היא?

התנן:

רבי שמעון פוטר את האתרוגים בקטנותן.

אמר ליה אבבי:

10

הלמא לא היא,

עד כאן לא קאמר רבי עקיבא תכא דבעינן תדר וליכא,

אבל התם, כרבנן סבירא ליה.

אי נמי,

עד כאן לא קאמר רבי שמעון התם אלא דכתיב:

15

”עשר תעשר את כל תבואת זרעך,”

כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה,

אבל תכא, כרבנן סבירא ליה, [לו:] ותו לא מידי.

גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת, פסול.

20

אמר רבא:

לא שנו אלא כמין בריה אחרת, אבל כברייתו, פשר.

פשיטא כמין בריה אחרת תניא!

לא, צריכא, דעבידא דפי דפי.

25

אתמר:

אתרוג שנקבוהו עכברים,

אמר רב:

אין זה הדר.

איני? והא רבי חנינא מטבל ביה ונפיק ביה!

30

ולרבי חנינא קשיא מתניתין!

בשלמא מתניתין לרבי חנינא לא קשיא,

כאן ביום טוב ראשון, כאן ביום טוב שני,

אַלֶּא לְרַב קְשִׁיא!

אָמַר לֵךְ רַב, שְׂאֲנִי עַכְבְּרִים הַמְּאִיֶּסִי.

אָכָא דְאָמְרִי:

אָמַר רַב:

5 זֶה הַדֶּר, הִדְהָא רַבִּי חֲנִינְא מְטַבֵּל בֵּיהּ וְנִפְיֵק בֵּיהּ.

וּלְרַבִּי חֲנִינְא קְשִׁיא מִתְנִיתִין!

לֹא קְשִׁיא,

כָּאן בְּיוֹם טוֹב רְאוּשׁוֹן, כָּאן בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי.

10 אֶתְרוּג קִטָּן וכו'.

אָמַר רַבְרַם בְּרַ פְּפָא:

כַּמְחֲלֵקֵת כָּאן, כֶּף מְחֲלֵקֵת בְּאַבְנִים מְקַרְזְלוֹת, דְּתַנְיָא בְּשַׁבָּת:

שְׁלֹשׁ אַבְנִים מְקַרְזְלוֹת מִתָּר לְהַכְנִיס לְבֵית הַכֶּסֶּא.

15 וְכַמָּה שְׁעוֹרָן?

רַבִּי מְאִיר אֹמֵר:

כְּאֶגוּז.

רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר:

כַּבִּיצָה.

20 וּבְגָדוֹל, כְּדִי שְׂיֵאָחֵז כו'.

תַּנְיָא:

אָמַר רַבִּי יוֹסִי,

25 מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָא,

שָׁבָא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֶתְרוּגוֹ עַל כְּתָפוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה:

מִשָּׁם רְאִיָּה!

אַף הֵם אָמְרוּ לוֹ:

30 אֵין זֶה הַדֶּר.

\$\$\$

מִתְנִיתִין:

אין אוגדין אַת תלולב אַלא בַּמינו,

דברִי רבי יהודה:

רבי מאיר אומר:

אַפלו בַּחוט בַּמְשִׁיחָה.

5

אמר רבי מאיר,

מַעֲשֵׂה בְּאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם,

שָׁתוּ אוגדין אַת לולביהן בַּגִּימוֹנוֹת שֶׁל זָהָב.

אָמְרוּ לוֹ:

בַּמינו הָיוּ אוגדין אוֹתוֹ מַלְמָטָה.

10

גַּמְרָא:

אמר רבא:

אַפלו בַּסִּיב בַּעֲקֵרָא דְדַקְלָא.

וְאָמַר רַבָּא:

15

מאי טַעמָא דְרַבִּי יְהוּדָה?

קָסָבַר: לולב צָרִיךְ אָגֵד,

וְאִי מִיִּחֵי מִינָא אַחֲרֵינָא, הָיָה חֲמֻשָּׁה מִינֵי.

וְאָמַר רַבָּא:

מָנָא אָמִינָא לָהּ דְּסִיב וְעַקְרָא דְדַקְלָא מִינָא דְלולבָא הוּא?

20

דְתַנְיָא:

“בַּסְּכוֹת תִּשְׁבוּ,” סָפָה שֶׁל כָּל דְבָר.

דברִי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

אין סָפָה נוֹהֶגֶת אַלָּא בְּאַרְבַּעָה מִינִים שֶׁבְּלוּלָב.

25

וְהֵדִין נוֹתֵן,

וּמָה לולב, שְׁאִין נוֹהֵג בְּלִילוֹת כְּבִימִים,

אִינוּ נוֹהֵג אַלָּא בְּאַרְבַּעַת מִינִין,

סָפָה, שְׁנוֹהֶגֶת בְּלִילוֹת כְּבִימִים,

אִינוּ דִין שְׁלֵא תִּהְיֵא אַלָּא בְּאַרְבַּעַת מִינִין?

30

אָמְרוּ לוֹ:

כָּל דִּין שְׁאֵתָה דֵּן תְּחַלְתוּ לְהַחֲמִיר וְסוּפוּ לְהַקְלֵל, אִינוּ דִין. [לז].

לֹא מַצָּא אַרְבַּעַת מִינִין, יְהֵא יוֹשֵׁב וּבָטֵל!

וְהַתּוֹרָה אָמְרָה:

“בַּסִּפּוּת תִּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים,” סִכָּה שֶׁל כָּל דְּבָר.

וְכֵן בְּעֶזְרָא אוֹמֵר:

“צֵאוּ הֵרָר וְהִבִּיאוּ עָלַי זֵית וְעָלַי עֵץ שָׁמֶן,

5 וְעָלַי הַדָּס וְעָלַי תְּמָרִים וְעָלַי עֵץ עֵבֶת לַעֲשׂוֹת סִפּוּת כִּכְתוּב.”

וּרְבִי יְהוּדָה סֹבֵר: הֵנִי לְדַפְנוֹת,

“עָלַי הַדָּס וְעָלַי תְּמָרִים וְעָלַי עֵץ עֵבֶת,” לִסְכָּךְ.

וַתֵּן:

מִסְכָּכִין בְּנִסְרִין.

10 הִבְרִי רַבִּי יְהוּדָה.

אֶלְמָא, סִיב וְעַקְרָא דְדַקְלָא, מִינָא דְלוּלְבָא הוּא.

שָׁמַע מִנָּה.

וּמִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַרְבַּעַת מִינִין אֵין, מִיְדֵי אַחְרֵינָא לָא?

15 וְהַתְנִיָּא:

סִכָּה בְּנִסְרִים שֶׁל אֲרֹז שֵׁישׁ בְּהֵן אַרְבַּעַת טַפְחִים,

דִּבְרֵי הַכֹּל, פְּסוּלָה;

אֵין בְּהֵן אַרְבַּעַת טַפְחִים,

רַבִּי מְאִיר פּוֹסֵל,

20 וּרְבִי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר.

וּמוֹדָה רַבִּי מְאִיר,

שָׁאֵם יֵשׁ בֵּין נֶסֶר לְנֶסֶר כַּמְלֵא נֶסֶר,

שְׁמַנִּית פְּסָל בִּינְיָהֵן, וּכְשָׂרָה.

25 מֵאֵי אֲרֹז? הַדָּס.

כְּדַרְבָּה בַּר רַב הוֹנָא, דְאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא:

אָמְרִי בִּי רַב:

עֲשֵׂרָה מִינֵי אֲרֹזִים הֵן, שְׁנַאֲמַר:

“אֵתָן בַּמִּדְבָּר אֲרֹז שֵׁטָה וְהַדָּס,

30 וְעֵץ שָׁמֶן אֲשֵׁים בְּעַרְבָּה, בְּרוּשׁ תְּדִהָר וּתְאֲשׁוּר יַחְדָּו.”

רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר:

אָפּלוּ בַּמְשִׁיחָה כו'.

תּוֹנֵי:

אָמַר רַבִּי מֵאִיר:

5

מַעֲשֵׂה בִיקִירֵי יְרוּשָׁלַיִם,
שָׁהָיו אוֹגְדִין אֶת לוֹלְבִיָּהּ בְּגִימוֹנוֹת שֶׁל זָהָב.
אָמְרוּ לוֹ:

מִשָּׁם רָאָה! בְּמִינוֹ הָיוּ אוֹגְדִין אוֹתוֹ מִלְמֻטָּה.

10

אָמַר לָהּ רַבָּה לְהִנְהוּ מִגְדְּלֵי הוֹשַׁעְנָא דְּבֵי רִישׁ גְּלוּתָא:
כִּי גְדֻלְתוֹ הוֹשַׁעְנָא דְּבֵי רִישׁ גְּלוּתָא,
שִׁירוּ בֵּיהּ בֵּית יָד, כִּי הֵיכִי דִּלָּא תִּהְיוּ תְּצִיָּעָה.
רַבָּא אָמַר:

כָּל לְנֵאוֹתוֹ, אֵינּוּ חוֹצֵץ.

וְאָמַר רַבָּה:

15

לָא לְנָקוּט אָנֹשׁ הוֹשַׁעְנָא בְּסִדְרָא,
דְּבַעֲיָנָא לְקִיחָה תְּמָה, וְלִיכָא.

וְרַבָּא אָמַר:

לְקִיחָה עַל יְדֵי דְּבַר אַחַר, שְׂמָה לְקִיחָה.

אָמַר רַבָּא:

20

מָנָא אָמְיָנָא לָהּ דְּלְקִיחָה עַל יְדֵי דְּבַר אַחַר שְׂמָה לְקִיחָה?
דִּתְנִן:

אָזוּב קָצֵר מְסַפְקוּ בְּחוּט וּבְכוּשׁ,

וְטוֹבֵל וּמַעֲלָה, וְאוּחִזּוּ בְּאָזוּב וּמְזָה.

אִמְרֵי? "וְלִקַּח וְטָבַל" אָמַר רַחֲמָנָא!

25

אֵלָא לָאוּ שְׂמַע מִנָּה לְקִיחָה עַל יְדֵי דְּבַר אַחַר שְׂמָה לְקִיחָה.
מִמָּאֵי? דְּלָמָא שְׂאֲנֵי הָתָם, כִּיּוֹן דִּתְבַּרְיָה, כְּגוֹפִיָּה דְּמֵי!
אֵלָא מִהֲכָא:

נָפַל מִשְׁפוּפְרֵת לְשַׁקֵּת, פְּסוּל. [לז:]

הָא הִפִּילוּ הוּא, כְּשֵׁר.

30

אִמְרֵי? "וְלִקְחוּ וְנָתַן", אָמַר רַחֲמָנָא!

אֵלָא לָאוּ שְׂמַע מִנָּה לְקִיחָה עַל יְדֵי דְּבַר אַחַר שְׂמָה לְקִיחָה.
וְאָמַר רַבָּה:

לָא לְדוּיָן אָנֶשׁ לּוּלְבָא בְּהוֹשְׁעָנָא,
הִדְלִמָּא נְתָרִי טְרָפִי וְהוּי חֲצִיצָה.
וּרְבָא אָמַר:

מִינְ בְּמִינוּ אֵינוּ חוֹצֵץ.

5

וְאָמַר רַבָּה:

לָא לְגוּזוּ אָנֶשׁ לּוּלְבָא בְּהוֹשְׁעָנָא,
הִמְשַׁתְּרִי הוּצָא וְהוּי חֲצִיצָה.

וּרְבָא אָמַר:

מִינְ בְּמִינוּ אֵינוּ חוֹצֵץ.

10

וְאָמַר רַבָּה:

הֶדֶס שֶׁל מִצְוָה, אָסוּר לְהִרְיֹת בּוֹ;
אֶתְרוּג שֶׁל מִצְוָה, מִתֵּר לְהִרְיֹת בּוֹ.

מֵאִי טַעְמָא?

15

הֶדֶס, הִלְרִיחָא קֵאִי, פִּי אֶקְצִייה, מְרִיחָא אֶקְצִייה;
אֶתְרוּג, הִלְאָכִילָה קֵאִי, פִּי אֶקְצִייה, מְאָכִילָה אֶקְצִייה.

וְאָמַר רַבָּה:

הֶדֶס, בְּמִתְכַּבֵּר, מִתֵּר לְהִרְיֹת בּוֹ;

אֶתְרוּג, בְּמִתְכַּבֵּר, אָסוּר לְהִרְיֹת בּוֹ.

מֵאִי טַעְמָא?

20

הֶדֶס, הִלְהִרִית קֵאִי, אִי שְׁרִית לִיה, לָא אֲתִי לְמַגְזִייה;
אֶתְרוּג, הִלְאָכִילָה קֵאִי, אִי שְׁרִית לִיה, אֲתִי לְמַגְזִייה.

וְאָמַר רַבָּה:

לוּלְבָב בְּיָמִין וְאֶתְרוּג בְּשְׂמָאל.

מֵאִי טַעְמָא?

25

הֲגִי תְּלִתָּא מִצְוֹת, וְהֵאִי חֲדָא מִצְוָה.

אָמַר לִיה רַבִּי יְרֵמְיָה לְרַבִּי זְרִיקָא:

מֵאִי טַעְמָא לָא מְבָרְכִינָן אֶלָּא עַל נְטִילַת לוּלְבָב?

הוּאִיל וְגִבוּת מְכַלְן

30

וְלַגְבֵּהִיה לְאֶתְרוּג וְלַבְרָךְ!

אָמַר לִיה:

הוּאִיל וּבְמִינוּ גִבוּת מְכַלְן.

מתניתין:

והיכן היו מנענעין?

ב"הודו ליי" תחלה נסוף,

וב"אנא יי הושיעה נא".

דברי בית הלל.

ובית שמאי אומרים:

אף ב"אנא יי הצליחה נא".

אמר רבי עקיבא:

צופה הייתי ברכן גמליאל וברבי יהושע,

שכל העם היו מנענעין את לולביהן,

והן לא נענעו אלא ב"אנא יי הושיעה נא".

גמרא:

נענוע, מאן דכר שמייה?

התם קאי:

כל לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע בו, כשר.

וקאמר היכן מנענעין.

תנן התם:

שתי הלחם ושני כבשי עצרת.

כיצד הוא עושה?

מניח שתי הלחם על גבי שני הכבשין,

ומניח ידו תחתיהן,

ומניף ומוליף ומביא, מעלה ומוריד, שונאמר:

"אשר הונף ואשר הורם".

אמר רבי יוחנן:

מוליף ומביא למי שהארבע רוחות שלו;

מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו.

במערכא מתנוו הקי:

אמר רבי חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי ברבי חנינא:

מוליף ומביא כדי לעצור רוחות רעות;

מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים.

אמר רבי יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבילא:
זאת אומרת [לח.] שירי מצנה מעכבין את הפרענות,
שְהרי תנופה, שירי מצנה היא,
ועוצרת רוחות וטללים רעים.

5

ואמר רבא:

וכן בלולב.

רב אחא בר יעקב ממטי ליה ומיתי ליה, אמר:
הין גירא בעיניה דסטנא.

10

ולאו מלתא היא, משום דאתי לאגרויי ביה.

מתניתין:

מי שבא בדרך ולא היה בידו לולב לטול,
לכשיפגס לביתו, יטל על שלחנו.
לא נטל שחרית, יטל בין הערבים,
שפל היום כשר ללולב.

15

גמרא:

אמרת "נוטלו על שלחנו", למימרא דמפסיק.

ורמינהי:

20

אם התחילו, אין מפסיקין!

אמר רב ספרא:

לא קשיא,

הא דאיכא שהות ביום,

הא דליכא שהות ביום.

25

אמר רבא:

מאי קושיא? דלמא הא דאורייתא הא דרבנן!

אלא, אמר רבא:

אי קשיא, הא קשיא:

לכשיפגס לביתו, נוטלו על שלחנו.

30

אלמא דמפסיק, והדר תני:

לא נטל שחרית, יטול בין הערבים.

אלמא לא מפסיק!

אָמַר רַב סָפָרָא:

לָא קוּשְׂיָא,

הָא דְאִיכָא שְׁהוּת בְּיוּם,

הָא דְלִיכָא שְׁהוּת בְּיוּם.

5

אָמַר רַבִּי זִירָא:

מַאי קוּשְׂיָא?

דְלִמָּא מַצְנָה לְאַפְסוּקִי,

וְאִי לָא פְּסִיק, יִטּוּל בֵּין הָעַרְבִים,

שְׁפַל הַיּוֹם פָּשַׁר לְלוּלָב!

10

אַלָּא אָמַר רַבִּי זִירָא:

לְעוֹלָם כְּדִאֲמַרִּינָן מַעֲקָרָא,

וּדְקוּשְׂיָא לָף הָא דְאֲוִרִיתָא, הָא דְרַבְּבִנָן,

הָכָא בְּיוּם טוֹב שְׁנֵי דְרַבְּבִנָן עֲסָקִינָן.

דִּיקָא נִמְי מְדַקְתְּגִי "מִי שֶׁבָּא בְּדֶרֶךְ וְאִין בְּיָדוֹ לִוְלָב",

15

דְּאִי סֶלְקָא דַּעֲתָף בְּיוּם טוֹב רַאשׁוֹן, מִי שְׂרִי!

מִתְנִיתִין:

מִי שֶׁתְּהִי עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה אוֹ קָטָן, מִקְרִין אוֹתוֹ.

עוֹנָה אַחֲרֵיהֶן מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִין, וְתֵהִי לוֹ מְאָרְהָ.

20

אִם הָיָה גְדוֹל מִקְרָא אוֹתוֹ,

עוֹנָה אַחֲרָיו "תִּלְלוּיָהּ".

מִקּוּם שְׁנֵהֲגוּ לְכַפּוּל, יְכַפּוּל;

לְפָשׁוּט, יְפָשׁוּט; לְכַרְף, יְכַרְף.

הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה.

25

גְּמָרָא:

תְּנֵנוּ רַבְּבִנָן:

בְּאַמַּת אֲמָרוּ:

בֶּן מִבְּרַךְ לְאָבִיו, וְעֶבֶד מִבְּרַךְ לְרַבּוֹ, וְאִשָּׁה מִבְּרַכַּת לְבַעֲלָהּ,

30

אַבְל אֲמָרוּ חֻקִּים:

תָּבֵא מְאָרְהָ לְאָדָם שֶׁאֲשַׁתּוֹ וּבְנָיו מִבְּרַכִּין לוֹ.

אָמַר רַבָּא: [לח:]

הלכתא גברתא אכא למשמע ממנהגא ההללא.

הוא אומר "הללויה" והן אומרים "הללויה",

מכאן שמצוה לענות "הללויה".

הוא אומר "הללו עבדי יי", והן אומרות "הללויה",

5 מכאן שאם היה גדול מקרא אותו, עונה אתריו "הללויה".

הוא אומר "הודו ליי", והן אומרים "הודו ליי",

מכאן שמצוה לענות ראשי פרקים.

אתמר נמי:

אמר רב חנן בר רבא:

10 מצוה לענות ראשי פרקים.

הוא אומר "אנא יי הושיעה נא",

והן אומרים "אנא יי הושיעה נא",

מכאן שאם היה קטן מקרא אותו,

עונין אתריו מה שהוא אומר.

15 הוא אומר "אנא יי הצליחה נא",

והן אומרים "אנא יי הצליחה נא",

מכאן שאם בא לכפל, כופל.

הוא אומר "ברוך הבא", והן אומרים "בשם יי",

מכאן לשומע פְּעוּנָה

20 בְּעוּ מוֹנִיה מַרְבִּי חֵיָא בַּר אַבָּא:

שמע ולא ענה, מהו?

אמר להו:

חכימיא וספריא ורישי עמא ודרשיא אמרו:

שמע ולא ענה, יצא.

25 אתמר נמי:

אמר רבי שמעון בן פזי,

אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא:

מנין לשומע פְּעוּנָה?

דכתיב:

30 "את כל דברי הספר אשר קרא מלך יהודה",

וכי יאשיהו קראן? ונחלא שפן קראן דכתיב:

"ויקראהו שפן לפני המלך",

אלא מפאן לשומע פֿעוֹנָה.

וּדְלִמָּא בְּתַר דְּקִרְאָנָהּוּ שְׂפָן, קִרְא יֵאשְׁיָהּוּ?

אָמַר רַב אֲחָא בְּר יֶעֱקֹב:

לָא סִלְקָא דְעֵתָךְ, דִּכְתִּיב:

5

”יֵעַן רַף לְבַבְךָ וַתִּפְנֵעַ מִפְּנֵי יי בְּשִׁמְעֶךָ,”

בְּשִׁמְעֶךָ וְלֹא בְּקִרְאַךָ.

אָמַר רַבָּא:

לָא לִימָא אָנֹשׁ ”בְּרוּךְ הַבָּא” וְהִדְר ”בְּשֵׁם יי”,

אֲלֹא ”בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יי” בְּהִדְדִי.

10

(אָמַר לִיה רַב סְפָרָא: [ל.ט.])

מִשָּׁה, שְׁפִיר קְאָמְרַת,

אֲלֹא הָתָם וְהָכָא אֲסוּקֵי מִלְתָּא הִיא, וְלִית לָן בַּהּ).

אָמַר רַבָּא:

לָא לִימָא אָנֹשׁ ”יְהֵא שְׁמִיה רַבָּא”, וְהִדְר ”מְבָרַךְ”

15

אֲלֹא ”יְהֵא שְׁמִיה רַבָּא מְבָרַךְ” בְּהִדְדִי.

אָמַר לִיה רַב סְפָרָא:

מִשָּׁה, שְׁפִיר קְאָמְרַת,

אֲלֹא הָתָם וְהָכָא אֲסוּקֵי מִלְתָּא הוּא, וְלִית לָן בַּהּ.

20

מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ לְכַפֵּל.

תְּנָא:

רַבִּי כּוּפֵל בַּהּ דְּבָרִים,

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּרָטָא מוֹסִיף בַּהּ דְּבָרִים.

25

מַאי מוֹסִיף?

אָמַר אַבְיִי:

מוֹסִיף לְכַפֵּל מִ”אוּדָךְ” וְלִמְטָה.

30

לְבָרַךְ, יְבָרַךְ.

אָמַר אַבְיִי:

לֹא שָׁנָא אֶלֶּא לְאַתְרֵיוּ, אֲכַל לְפָנָיו, מִצְוֶה לְבָרֶךְ,

דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל:

כָּל הַמִּצְוֹת כָּלֵן, מְבָרֵךְ עָלֵיהֶן, עוֹבֵר לְעִשְׂתָּן.

וּמֵאֵי מִשְׁמַע דִּהָאֵי "עוֹבֵר"?

5 לִישְׁנָא דְאֶקְדוּמֵי הוּא, דְּאָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק:

דְּכָתִיב:

"וַיִּרְץ אַחִימֵעַץ דָּרֵךְ הַכֶּפֶר וַיַּעֲבֹר אֶת הַכּוֹשִׁי."

אֲבִי אָמַר מְהֵכָא:

"וְהוּא עָבַר לְפָנֵיהֶם."

10 וְאִיבְעִית, אֵימָא מְהֵכָא:

"וַיַּעֲבֹר מִלְּפָנֵיהֶם, וַיִּי בְּרֵאשִׁים."

מִתְנִיתִין:

הַלּוֹקֵת לּוֹלֵב מִמְּבָרֵי בְּשִׁבְעִית,

15 נוֹתֵן לוֹ אֶתְרוּג בְּמִתְנָה,

לְפִי שְׂאִין וְשְׂאֵי לְלִקְחוֹ בְּשִׁבְעִית.

גְּמָרָא:

לֹא רְצָה לְתַן לוֹ בְּמִתְנָה מֵהוּ?

20 אָמַר רַב הוּנָא:

מִבְּלִיעַ לוֹ דְּמֵי אֶתְרוּג בְּלוֹלֵב.

וְלִיתִיב לֵיהּ בְּהֵדְיָא:

לְפִי שְׂאִין מוֹסְרִין דְּמֵי פְרוֹת שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ, דְּתַנְיָא:

אִין מוֹסְרִין דְּמֵי פְרוֹת שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ

25 יוֹתֵר מִמְּזוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת,

וְאִם מְסַר, יֵאמַר:

"תְּרֵי מַעוֹת תִּלְלוּ

יְהוּ מִחֲלָלִין עַל פְּרוֹת שְׂיִישׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי", [לט:]

וּבָא וְאוֹכְלֵן בְּקַדְשָׁת שְׁבִיעִית.

30 בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּלוֹקֵחַ מִן הַמִּפְקָר,

אֲכַל בְּלוֹקֵחַ מִן הַמִּשְׁמֶר, אֶפְלוּ בְּכַחְצֵי אִיסַר אָסוּר.

מִתִּיב רַב שְׁשֵׁת:

ומן המפקר של סעודות ותו לא!

ורמיניה:

הפיגם, והירבוזין השוטים, והחלגלוגות,

הכסבר שבהרים, והפרפס שבנהרות, והגרגר של אפר,

5

פטורין מן המעשר,

ונקחין מכל אדם בשביעית,

לפי שאין פיוצא בהן נשמר!

הוא מוטיב לה, והוא מפרק לה:

בכדי מן שגו.

10

וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

בכדי מן שגו.

מאי משמע דהאי "מן"?

לישא דמזוני הוא, הכתיב:

"וימן להם המלך דבר יום ביומו

15

מפת בג המלך ומיין משתיו".

אי הכי, לולב נמי!

לולב בר ששית הנכנס לשביעית הוא.

אי הכי, אתרוג נמי בת ששית הנכנסת לשביעית היא!

אתרוג, בתר לקיטה אולינן.

20

וקא בין רבן גמליאל ובין רבי אליעזר, לענין שביעית,

אתרוג בתר חנטה אולינן, דתנן:

אתרוג שנה לאילן בשלשה דרכים,

ולירק בדרף אחד.

שנה לאילן בשלשה דרכים,

25

לערלה ולרבעי ולשביעית,

ולירק בדרף אחד, [מ].

שבשעת לקיטתו עשורו.

דברי רבן גמליאל.

רבי אליעזר אומר:

30

אתרוג שנה לאילן לכל דבר.

הוא דאמר כי האי תנא דתניא:

אמר רבי יוסי:

אֲבִטוּלְמוֹס הַעֵיד מְשׁוּם חֲמֻשָּׁה זְקָנִים:

אֶתְרוּג אַחַר לְקִיטָּה לְמַעֲשֵׂר.

וְרִבּוֹתֵינוּ נִמְנוּ בְּאוֹשָׁא וְאָמְרוּ:

בֵּין לְמַעֲשֵׂר בֵּין לְשִׁבְעִית.

5

שְׁבִיעִית, מֵאֵן דְּכַר שְׁמָה!

חֲסוּרֵי מַחֲסָרָא וְהָכִי קִתְּנֵי:

אֶתְרוּג אַחַר לְקִיטָּה לְמַעֲשֵׂר, וְאַחַר חֲנֻטָּה לְשִׁבְעִית.

וְרִבּוֹתֵינוּ נִמְנוּ בְּאוֹשָׁא וְאָמְרוּ:

אֶתְרוּג בְּתַר לְקִיטָּה בֵּין לְמַעֲשֵׂר בֵּין לְשִׁבְעִית.

10

טַעֲמָא, דְּלוּלָב בַּר שְׁשִׁית הַנִּכְנָס לְשִׁבְעִית הוּא,

הָא דְשִׁבְעִית, קְדוּשָׁא, אִמְרֵי? עֲצִים בְּעֵלְמָא הוּא!

וְעֲצִים, אֵין בְּהֵן מְשׁוּם קְדָשֵׁת שְׁבִיעִית, דְּתַנְיָא:

עֲלֵי קָנִים וְעֲלֵי גִפְנִים שְׁגֻבְכֵן לְחֻבָּה עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה,

לְקַטֵּן לְאַכִּילָה, יֵשׁ בְּהֵן מְשׁוּם קְדָשֵׁת שְׁבִיעִית,

15

לְקַטֵּן לְעֲצִים, אֵין בְּהֵן מְשׁוּם קְדָשֵׁת שְׁבִיעִית.

שְׂאֵנֵי הַתָּם, דְּאָמַר קֵרָא:

"לְכֶם לְאַכִּילָה", לְכֶם דְּוִמְיָא דְּלְאַכִּילָה,

מִי שְׁהִנָּאתוּ וּבַעוּרוּ שָׁנָה,

יִצְאוּ עֲצִים שְׁהִנָּאתָן אַחַר בַּעוּרָן.

20

וְהֵאֲפֵא עֲצִים דְּמִשְׁחָן, דְּהִנָּאתָן וּבַעוּרָן שָׁנָה!

אָמַר רַבָּא:

סַתֵּם עֲצִים, לְהַסְקָה הֵן עוּמְדִין.

וְעֲצִים לְהַסְקָה, תַּנְיָא הִיא, דְּתַנְיָא:

אֵין מוֹסְרִין פְּרוֹת שְׁבִיעִית לֹא לְמִשְׁרָה וְלֹא לְכַבּוּסָה.

25

רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר:

מוֹסְרִין.

מֵאֵי טַעֲמָא דְּתַנְיָא קָמָא?

דְּאָמַר קֵרָא "לְאַכִּילָה", וְלֹא לְמִשְׁרָה וְלֹא לְכַבּוּסָה.

מֵאֵי טַעֲמָא דְּרַבִּי יוֹסִי?

30

אָמַר קֵרָא "לְכֶם",

לְכֶם לְכָל צְרִיכְכֶם, וְאַפְלוּ לְמִשְׁרָה וְלְכַבּוּסָה.

וְתַנְיָא קָמָא, הָא כְּתִיב "לְכֶם"!

ההוא "לכם", דומיא ד' "לאכלה", מי שהנאתו ובעורו שנה,

יצאו משרה וכבוסה שהנאתן אחר בעורן.

ורבי יוסי, הא כתיב "לאכלה"!

ההוא מבעי ליה לאכלה ולא למלוגמא, כדתניא:

5

"לאכלה", ולא למלוגמא.

אתה אומר לאכלה ולא למלוגמא,

או אינו אלא ולא לכבוסה?

כשהוא אומר "לכם", הרי לכבוסה אמור,

הא מה אני מקים "לאכלה"?

10

"לאכלה" ולא למלוגמא.

מה ראית לרבות את הכבוסה ולהוציא את המלוגמא? [מ:]

מרבה אני את הכבוסה ששנה בכל אדם,

ומוציא את המלוגמא שאינה שנה לכל אדם.

מאן תנא להא דתנו רבנן:

15

"לאכלה" ולא למלוגמא,

"לאכלה", ולא לזלוף

"לאכלה", ולא לעשות ממנה אפיקטויון.

כמאן?

כרבי יוסי,

20

דאי רבנן, הא אכא נמי משרה וכבוסה!

אמר רבי אלעזר:

אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח.

ורבי יוחנן אמר:

25

בין דרך מקח, בין דרך חלול.

מאי טעמא דרבי אלעזר?

דכתיב:

"בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחזתו",

וסמיה ליה:

30

"וכי תמכרו ממכר", דרך מקח ולא דרך חלול.

ורבי יוחנן, מאי טעמא?

דכתיב:

”כי יוכל היא קדש“;

מה קדש, בין דרוך מקח, בין דרוך חלול,
אף שביעית, בין דרוך מקח, בין דרוך חלול.

ורבי יוחנן, האי ”כי תמכרו ממכר“, מאי עביד ליה?

מבעי ליה לכדרבי יוסי בר חנינא, דתניא:

אמר רבי יוסי בר חנינא:

בוא וראא פמה קשה אבקה של שביעית וכו’

אדם נושא ונותן בפרות שביעית,

לסוף מוכר את מטלטליו ואת כליו, שנאמר:

”בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחזתו“

וסמך ליה:

”וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך,

אל תונו איש את אחיו“.

ורבי אלעזר, האי קרא דרבי יוחנן, מאי עביד ליה?

מבעי ליה לכדתניא:

”כי יוכל היא קדש“,

מה קדש תופס את דמיו,

אף שביעית תופסת את דמיה.

תניא פותיה דרבי אלעזר ותניא פותיה דרבי יוחנן.

תניא פותיה דרבי אלעזר:

שביעית תופסת את דמיה, שנאמר:

”כי יוכל היא קדש תהיה לכם“;

מה קדש תופס את דמיו ואסור,

אף שביעית תופסת את דמיה ואסורה.

אי מה קדש תופס דמיו ויוצא לחלין,

אף שביעית תופסת את דמיה ויוצאת לחלין?

תלמד לומר ”תהיה“, בהויתתה תהא.

הא כיצד?

לקח בפרות שביעית בשר,

אלו ואלו מתבערין בשביעית.

לקח בפשר דגים, יצא בשר ונכנסו דגים.

לְקַח בְּדָגִים יֵינ, יֵצֵאוּ הַגִּים וְנִכְנָס יֵינ.

לְקַח בֵּינָן שְׁמֹן, יֵצֵא יֵינ וְנִכְנָס שְׁמֹן.

הָא פִּיצַד?

אַתְרוּן אַתְרוּן נִכְנָס בְּשָׂבִיעִית, וּפְרִי עֲצָמוּ אָסוּר.

5

מִדֶּקְתָּנִי "לְקַח, לְקַח",

אַלְמָא דְרַבּוּ מִקַּח אֵינ, דְּרַבּוּ חֲלוּל לָא.

תַּנָּא פְּנִתִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן:

אַחַד שְׂבִיעִית וְאַחַד מְעֵשֶׁר שְׁנִי,

מִתְחַלְלִין עַל בְּהֵמָה תִּיהָ וְעוֹף, בֵּין חַיִּין בֵּין שְׁחוּטִין.

10

דְּבַרֵּי רַבִּי מֵאִיר;

וְחֻכְמִים אוֹמְרִים:

עַל שְׁחוּטִין מִתְחַלְלִין, עַל חַיִּין אֵין מִתְחַלְלִין,

גְּזֵרָה שְׁמָא יִגְדֵּל מֵהֵן עֲדָרִים.

אָמַר רַבָּא:

15

מִתְלַקַּת [מֵא.] בְּזֻכְרִים,

אַבְל בְּנֻקְבוֹת דְּבַרֵּי הַפֶּל,

עַל שְׁחוּטִין מִתְחַלְלִין, עַל חַיִּין אֵין מִתְחַלְלִין,

גְּזֵרָה שְׁמָא יִגְדֵּל מֵהֵן עֲדָרִים.

אָמַר רַב אֲשִׁי:

20

מִתְלַקַּת בְּפְרִי רֵאשׁוֹן, אַבְל בְּפְרִי שְׁנִי, דְּבַרֵּי הַפֶּל,

בֵּין דְּרַבּוּ מִקַּח, בֵּין דְּרַבּוּ חֲלוּל.

וְהָא דֶּקְתָּנִי "לְקַח, לְקַח",

אִידֵי דִתְנָא רִישָׁא "לְקַח", תַּנָּא נִמֵּי סִיפָא "לְקַח".

אַתִּיבִּיהָ רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי:

25

מִי שְׂיֵשׁ לוֹ סֵלַע שְׁל שְׂבִיעִית,

וּבְקָשׁ לְקַח בּוֹ חֲלוּק, פִּיצַד יַעֲשֶׂה?

יֵלֵךְ אֲצֵל חֲנֻנִי הַרְגִיל אֲצֵלוֹ וְאוֹמַר לוֹ:

"תֵּן לִי בְּסֵלַע פְּרוֹת".

וְנוֹתֵן לוֹ. וְחֻזֵר וְאוֹמַר לוֹ:

30

"הֲרֵי פְרוֹת הִלְלוּ נְתוּנִים לָךְ בְּמִתְנָה",

וְהוּא אוֹמַר לוֹ:

"הָא לָךְ סֵלַע זֹו בְּמִתְנָה",

וְתִלָּה לֹקֶחַ בְּהֵן מַה שְּׂרִצָּה.

וְהָא הֵכָא דְפָרִי שְׁנִי הוּא, וְקַתְּנִי:

דְּרָךְ מְקַח אִין, דְּרָךְ תְּלוּל לָא!

אַלָּא, אָמַר רַב אָשִׁי:

5

מִחֲלַקְתּוֹ בְּפָרִי שְׁנִי,

אַבְל בְּפָרִי רֵאשׁוֹן, דְּבָרֵי הַכֹּל,

דְּרָךְ מְקַח אִין, דְּרָךְ תְּלוּל לָא.

וְהָא דְקַתְּנִי "אַחַד שְׁבִיעִית וְאַחַד מַעְשָׂר שְׁנִי",

מֵאִי שְׁבִיעִית? דְּמִי שְׁבִיעִית.

10

דְּאִי לָא תִימָא הָכִי, מַעְשָׂר מַעְשָׂר מַמְשָׁ!

וְהָא כְּתִיב "צִרְתָּ הַפֶּסֶף בִּידְךָ"!

אַלָּא דְּמִי מַעְשָׂר.

הֵכָא נְמִי, דְּמִי שְׁבִיעִית.

15

מִתְּנִיתִין:

בְּרֵאשׁוֹנָה, הִיָּה לְוִלְבַּ נְטֹל בְּמַקְדָּשׁ שְׁבַעָה,

וּבְמַדִּינָה יוֹם אֶחָד.

מִשְׁחָרְבַּ בֵּית הַמַּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי

שְׂיָהָא לְוִלְבַּ נְטֹל בְּמַדִּינָה שְׁבַעָה, זְכָר לְמַקְדָּשׁ,

20

וְשְׂיָהָא יוֹם הַגֶּנֶף כָּלוּ אָסוּר.

גְּמָרָא:

מָנָא לֵן דְּעַבְדִּינֵן זְכָר לְמַקְדָּשׁ?

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

25

דְּאָמַר קָרָא:

"כִּי אֵעֲלֶה אֶרְכָּה לָךְ, וּמִמְּכֹתֶיךָ אֶרְפְּאֶךָ, נְאֻם יי',

כִּי נִדְחָה קָרְאוּ לָךְ, צִיּוֹן הִיא דְרַשׁ אִין לָהּ."

דְּרַשׁ אִין לָהּ, מִכָּלֵל דְּבַעֲיָא דְרִישָׁה.

30

וְשְׂיָהָא יוֹם הַגֶּנֶף כָּלוּ אָסוּר.

מאי טעמא?

מהרה יבנה בית המקדש, ויאמרו:

”אשתקד, מי לא אכלנו בהאיר מזרח?

השתא נמי גיכול!

5

ואינהו לא ידעי

דאשתקד, דלא תנה בית המקדש, האיר מזרח התיר;

השתא דאיכא בית המקדש, עמר מתיר.

דאבני אימת?

אילימא דאבני בשיתסר, תרי התיר האיר מזרח!

10

אלא דאבני בחמיסר,

מחצות היום ולהלן תשתרי, דהא תנן:

תרחוקים מתרין מחצות היום ולהלן,

לפי שאין בית דין מתעצלים בו.

לא צריכא, דאבני בליליא.

15

אי נמי, סמוך לשקיעת החמה.

רב נחמן בר יצחק אומר:

רבן יוחנן בן זכאי, בשטת רבי יהודה אמרה, דאמר:

מן התורה הוא אסור, דכתיב: [מא:]

20

”עד עצם היום הזה”, עד עצומו של יום.

וקסבר עד ועד בפלל.

ומי סבר ליה פותיה? והא מפלג פליג עליה, דתנן:

משחרב בית המקדש,

התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנהגה כלו אסור.

25

אמר לו רבי יהודה:

נהלא מן התורה הוא אסור, דכתיב:

”עד עצם היום הזה”, עד עצומו של יום.

רבי יהודה הוא דקא טעי.

הוא סבר: מדרבנן קאמר, ולא היא, מדאורייתא קאמר.

30

והא ”התקין” קאמר!

מאי ”התקין”? דרש והתקין.

מתניתין:

יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת,
כל העם מוליכין את לולביהן לבית הכנסת.
למחרת, משכימין ובאין.

5 כל אחד ואחד מפיר את שלו ונוטלו,
מפני שאמרו חכמים:

אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון בלולבו של חברו,
ושאר ימות החג, אדם יוצא ידי חובתו בלולבו של חברו;
רבי יוסי אומר:

10 יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת,
ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים, פטור,
מפני שהוציאו ברשות.

גמרא:

15 מנהגי מלי?
התנו רבנן:

"ולקחתם", שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד;
"לכם", משלכם, להוציא את השאול ואת הגזול.
מכאן אמרו חכמים:

20 אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג
בלולבו של חברו, אלא אם כן נתנו לו במתנה.
ומעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע
ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא,
שהיו באין בספינה.

25 ולא היה לולב אלא לרבן גמליאל בלבד, שלקחו באלף זוז.
נטלו רבן גמליאל ויצא בו, ונתנו לרבי יהושע במתנה.
נטלו רבי יהושע ויצא בו, ונתנו לרבי אלעזר בן עזריה במתנה.
נטלו רבי אלעזר בן עזריה ויצא בו, ונתנו לרבי עקיבא.
נטלו רבי עקיבא ויצא בו, והחזירו לרבן גמליאל.

30 למה לי למימר "החזירו"?

מלתא אנב ארחיה קא משמע לן:
מתנה על מנת להחזיר, שמה מתנה.

כִּי הָא דְאָמַר רַבָּא:

“הָא לָךְ אַתְרוּג זֶה, עַל מְנַת שְׁתַּחֲזִירָהּ לִי”
נִטְלוּ וְיָצָא בּוּ,

הַחֲזִירוּ, יָצָא; לֹא הַחֲזִירוּ, לֹא יָצָא.

5 לְמָה לִי לְמִימַר שְׁלֵקְחוּ בְּאֶלְךָ זֶוּז?
לְהוֹדִיעַךָ כַּמָּה מְצוּוֹת תְּחַיְבוֹת עָלֶיךָ.
אָמַר לִיה מָר בַּר אַמִּימָר לְרַב אָשִׁי:
אָבָא צְלוּנִי קָא מְצַלִי בֵּיה.

מִיִּתְבִּי:

10 לֹא יֵאֱחָז אָדָם תְּפִלִּין בְּיָדוֹ וְסִפֵּר תּוֹרָה בְּחִיקוֹ וְיִתְפַּלֵּל,
וְלֹא יִשְׁתִּין בְּהֵן מַיִם,
וְלֹא יִישֵׁן בְּהֵן לֹא שְׁנַת קָבַע וְלֹא שְׁנַת עָרָאִי.
וְאָמַר שְׁמוּאֵל:

סָכִין וְקַעֲרָה כִּפּוּר וּמַעוֹת תְּרִי אֱלוֹ כִּיּוֹצָא בְּהֵן!

15 הִתָּם לָאוּ מְצָנָה נִינְהוּ, וְטָרִיד בְּהוּ;
הִכָּא מְצָנָה נִינְהוּ, וְלֹא טָרִיד בְּהוּ.

תְּנַיָּא:

רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צְדוּק אָמַר:

20 כִּף הִזָּה מְנַהֲגָן שֶׁל אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם:
אָדָם יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ וְלוֹלְבוֹ בְּיָדוֹ;
הוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לְלוֹלְבוֹ בְּיָדוֹ;
קוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל וְלוֹלְבוֹ בְּיָדוֹ;
קוֹרָא בְּתוֹרָה וְנוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו, מְנִיחוֹ עַל גְּבִי קַרְקַע;
25 הוֹלֵךְ לְבֵקֶר חוֹלִים וְלִנְחָם אֲבָלִים, לְלוֹלְבוֹ בְּיָדוֹ;
נִכְנֵס לְבֵית הַמְדָרֶשׁ,

מִשְׁגֵּר לְלוֹלְבוֹ בְּיָד בְּנוֹ וּבְיָד עַבְדּוֹ וּבְיָד שְׁלוּחָו.
מֵאִי קָא מְשַׁמַּע לָן?

לְהוֹדִיעַךָ כַּמָּה הֵיוּ זְרִיזִין בַּמְצוּוֹת.

30 רַבִּי יוֹסִי אָמַר:
יּוֹם טוֹב.

אָמַר אַבְיִי: [מ.ב.]
 לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁלֵא יֵצֵא בּוֹ, אֲבָל יֵצֵא בּוֹ, חֲתִיב.
 הָא מְדַאגְבְּהִיה נִפְק בֵּיה!
 5 אָמַר אַבְיִי:
 כְּשֶׁהֲפָכוּ.
 רַבָּא אָמַר:
 אֶפְלוּ תִימָא שְׁלֵא הֲפָכוּ.
 הָכָא בְּמָאי עֲסִיקִינָן? כְּגוֹן שְׁהוּצִיאוּ בְּכָלֵי.
 10 וְהָא רַבָּא הוּא דְאָמַר:
 לְקִיחָה עַל יְדֵי הַבֵּר אַחַר, שְׂמָה לְקִיחָה!
 הָנִי מְלִי, דְרַף פְּבוּד, אֲבָל דְרַף בְּדִיוֹן, לָא.
 אָמַר רַב הוּנָא:
 אוֹמַר הָיָה רַבִּי יוֹסִי:
 15 עוֹלַת הָעוֹף שְׁנַמְצָאֵת בֵּין אֲגָפִים,
 וּכְסָבוֹר חֲטָאֵת הָעוֹף הִיא, וְאֲכָלָהּ, פְּטוּר.
 מָאי קָא מְשַׁמַּע לָן? דְטַעָה בְּדַבְרֵי מְצָנָה, פְּטוּר.
 הִינּוּ הָף!
 מַהוּ דְתִימָא,
 20 הָתָם הוּא דְטַעָה בְּדַבְרֵי מְצָנָה פְּטוּר, הִינּוּ דְעַבְדֵי מְצָנָה,
 אֲבָל הָכָא דְטַעָה בְּדַבְרֵי מְצָנָה וְלֹא עַבְדֵי מְצָנָה, אִימָא לָא,
 קָא מְשַׁמַּע לָן.
 מִיִּתְיָבִי:
 רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר:
 25 הַשׁוֹחֵט אֶת הַתְּמִיד שְׂאִינוּ מְבַקֵּר כְּהַלְכָתוֹ בַּשַּׁבָּת,
 חֲתִיב חֲטָאֵת, וְצָרִיף תְּמִיד אַחַר.
 אָמַר לִיה:
 בַּר מְנַה דְהִיא, דְהָא אֲתָמַר עֲלָה:
 אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר חֲתָאִי אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא,
 30 אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אֲשִׁזָּאן אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב:
 כְּגוֹן שְׁהַבִּיאוּ מְלִשְׁכָה שְׂאִינָן מְבַקְרִין.

מתניתין:

מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה

ומחזירתו למים בשבת;

רבי יהודה אומר:

5 בשבת מחזירין, ביום טוב מוסיפין, ובמועד מחליפין.

קטן היודע לנענע, חייב בלולב.

גמרא:

פשיטא!

10 מהו דתימא, הואיל ואשה לאו בת חיובא היא,

אימא לא תקבל,

קא משמע לן.

קטן היודע לנענע, חייב בלולב.

15

תנו רבנן:

קטן היודע לנענע, חייב בלולב;

להתעטף, חייב בציצית;

לשמר תפלין, אביו לוקח לו תפלין;

20 יודע לדבר, אביו לומדו תורה וקריאת שמע.

תורה מאי היא?

אמר רבי המנונא:

”תורה צוה לנו משה, מורשה קהלת יעקב.”

קריאת שמע מאי היא?

25 פסוק ראשון.

היודע לשמר גופו, אוכלין על גופו טהרות;

לשמר את ידיו, אוכלין על ידיו טהרות;

היודע לשאל, ברשות היחיד, ספקו טמא,

ברשות הרבים, ספקו טהור;

30 היודע לפרוס כפיו,

חולקין לו תרומה בבית הגרנות; [מב:]

היודע לשחט, אוכלין משחיטתו.

אמר רב הונא:

והוא שגדול עומד על גביו.

יכול לאכל פנית דגן,

מרחיקין מצואתו וממימי רגליו ארבע אמות.

5

אמר רב חסדא:

והוא שיכול לאכלו בכדי אכילת פרס.

אמר רב תיא בריה דרב ייבא:

ובגדול, אף על פי שאינו יכול לאכל בכדי אכילת פרס, דכתיב:

”ויוסף דעת יוסף מכאוב.”

10

יכול לאכל פנית צלי, שוחטין עליו את הפסח, שנאמר:

”איש לפי אכלו.”

רבי יהודה אומר:

עד שיכול לברר אכילה.

פיצד? נותנין לו צרור וזורקו, אגוז ונוטלו.

15

תברן עלך לילב תגזול